

Leto XX.

Številka 10. in 11.

SLOVENSKI PRAVNIK.

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Odgovorni urednik:

DR. DANILO MAJARON.

V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“.

1904.

VSEBINA.

1. <i>Dr. Fr. Mohorič</i> : O pravnih učinkih ustavitve glede izvršbe s prisilno osnovo in vknjižbo zastavne pravice	289
2. <i>† Dr. Vladimir Levec - Dr. Janko Polec</i> : Iz zgodovine slovenskega vseučilišča	294
3. Iz pravosodne prakse. Civilno pravo.	
<i>a)</i> Kupec, za katerega se od prvotnega zemljiškoknjižnega vložka odpiše del posestva s prenosom dolgov, je upravičen plačati vknjižene prenešene dolgove, tudi če jih ni prevzel v svojo plačilno zavezo, in jih lahko ugovarja kompenzando nasproti dolžni ostali kupnini	315
<i>b)</i> Priposestovanje služnosti voznega pota na gozdnem ozemlju ni možno (ces. patent 5. julija 1853, drž. zak. št. 130.)	321
<i>c)</i> Za škodo, ki nastane iz kazenskega preganjanja nekrive osebe, ni odgovoren pravi storilec, ker ni samega sebe ovadil. Zahtevku odškodnine treba vzročnosti med škodo in toženčevim dejanjem (§-i 1294, 1295, 1311 o. drž. zak.)	324
<i>d)</i> Pod kakšnimi pogoji sme zastopnik revnih odložiti zastopstvo?	327
<i>f)</i> »Potrebni pravdni stroški« odvetnika, ki bi lahko substituiral (§ 41 c. pr. r.)	329
<i>g)</i> Potrebni pravdni stroški (§ 41 c. pr. r.) in odvetniški tarif	330
<i>h)</i> Analogna uporaba §-a 60 j. n.; — nedopustnost priziva v zmislu §-ov 495, 471 št. 2 in 501 c. pr. r., dasi je prvi sodnik sodil po navadnem okrajnosodnem postopanju. — Vprašanje, ali se je kaka pogodba prelomila, ne more biti predmet ugotovitvene tožbe	332
<i>i)</i> K bistvu prisojilne listine v zapuščinah (§ 174 zap. patenta)	335

(Nadaljevanje na tretji strani.)

O pravnih učinkih ustavitve glede izvršbe s prisilno osnovo in vknjižbo zastavne pravice.

Leta 1899.¹⁾ sem iz §-a 39 izvrš. r. izvajal posledico, da se da potom ustavitve, odnosno na podlagi pravomočnega ustavitvenega sklepa izknjižiti prisilno osnovana in vknjižena zastavna pravica brez izknjižbene pobotnice. Vsled vpliva prejšnjih zakonov in starih izvršbenih načel moja novost sicer ni našla pritrčila povsod, toda sedaj stoji v teoriji in praksi, kolikor je meni znano, neoporečno. Tudi Neumann je v svoji pozneje izišli knjigi (System der Executionsordnung 1900, Manz) prišel do enakih posledic (str. 420). Mojo prvotno navedeno razpravo pa je treba nekoliko dopolniti. V začetku veljave novega izvršilnega reda je bilo sporno vprašanje, ali se da samostojna, posebna izvršba s prisilno osnovo in vknjižbo zastavne pravice samostojno ustaviti, a sedaj je, mislim, neoporečno rešeno v pritrjevalnem zmislu, in se v tem pogledu lahko sklicujem na svoje takratne razloge. Samo nekaj naj poudarjam.

Ustavitev te izvršbe omogočuje razen njene samostojnosti predvsem njena dvojna narava, ki je 1. zavarovalna (zemljiškoknjižna) in 2. izvršilna.

Ustavitev te izvršbe izhaja najprej iz stvarnih in logičnih razlogov, kajti po nedvomnem začetnem besedilu §-a 39 izvrš. reda se da in mora dati vsaka začeta izvršba brez izjeme ustaviti, in sicer tako dolgo, dokler trajajo izvršilna dejanja. Vsled tega in izrečnega zakonovega določila, da je ob ustavitvi po §-u 39 izvrš. r. h k r a t u razveljaviti vsa izvršilna dejanja, je tudi prisilno osnovano in vknjiženo zastavno pravico vsakokrat in vselej moči izknjižiti na podlagi pravomočnega, to izvršbo zadevajočega ustavitvenega sklepa.

¹⁾ Glej »Slov. Pravniki« št. 4, 5 in 6 ex 1899.

Pač pa je mogoča pri tej izvršbi samo takozvana popolna ustavitve. Ustavitev po §-u 200³ izvrš. reda je že po svojem besedilu in po svoji stvarnosti izključena in sicer zaradi zavarovalnega (zemljiškoknjižnega) značaja te izvršbe. Kdor je dosegel izvršbo s prisilno osnovo in vknjižbo zastavne pravice, ne more te izvršbe — sodno ustaviti za 6 ali več (§ 39⁶) mesecev tako, da bi ostala zastavna pravica vknjižena. Dotična »ustavitve« izvršbe mora ostati veljavna med strankama tolikanj, da zahtevajoči upnik za dovoljeni čas ne more in ne sme začeti kake druge izvršbe. Tak predlog, ker je nejasen, sodišče da potom zaslišanja strank popraviti ali ga pa odkloni. Če pa gre za resno ustavitve, mora ista biti predlagana kot končna in mora imeti za posledico razveljavljenje, to je izknjižbo zastavne pravice. Začasne ustavitve predmetne izvršbe ni stvarno treba zahtevajočemu upniku, niti zavezancu.

V svoji tozadevni razpravi sem izvajal realnoknjižne posledice le omejeno, namreč tako, da je vsled ustavitve moči izknjižiti ali razveljaviti ona opravljena izvršilna, tukaj zemljiškoknjižna dejanja, ki so nastala vsled izvršbe. Kajti po logičnem načelu se da izvršilnim potom razveljaviti samo to, kar je po izvršilnem potu nastalo, in ustavitve izvršbe in njene posledice naravno ne morejo segati čez izvršilne meje. Po mojih izvajanjih je torej bilo moči potom ustavitve izknjižiti zgolj prisilno osnovano in vknjiženo zastavno pravico in oziroma zaznambo izvršljivosti terjatve (§ 89 ib.), a je morala nedotaknjena ostati poprejšnja pogodbeno zastavna pravica.

Svojčas sem se moral zadovoljevati z dokazom, da se potom ustavitve sploh da tudi izknjižiti izvršilna zastavna pravica, a še to je šlo težko. Sedaj pa izvajam še nadaljnje posledice ustavitve.

Težavo dela le pravna konstrukcija zaradi načela, da je samo izvršilna dejanja moči razveljaviti potom ustavitve izvršila. Svojo pravno konstrukcijo opiram ravno na že omenjeno dvojno naravo izvršbe s prisilno osnovo in vknjižbo zastavne pravice, namreč na zavarovalno (zemljiškoknjižno) in njeno izvršilno naravo. Posebni učinki izvršilne narave te izvršbe so predvsem ti, da ona daje upniku značaj zahtevajočega upnika in sicer trajni značaj, ki traje tako dolgo, kolikor izvršilna zastavna pravica

sama. V dokaz tega naj se sklicujem samo na besedilo napisov k §-om 87—96 izvrš. r. (Naslov: Izvršilo na nepremično imovino. Prvi razdelek: Prisilna osnova zastavne pravice), na besedilo dotičnih §-ov samih in slednjič na izrečno imenovanje upnika zahtevajočim upnikom v začetku §-a 96 izvrš. r. («Kadar je zahtevajoči upnik dosegel večjo varnost»). Opozarjam dalje na dejstvo, da je to izvršbo predlagati in dovoljevati kakor vsako drugo za izterjavo izvršljive terjatve (glej obrazec št. 112, 113, dočim imata obrazca 110, 111 besedilo: zaradi terjatve(?)). Dosegši značaj zahtevajočega upnika pa je dosegel tak upnik nasproti samemu knjiž. upniku mnogo predpravic, kakor: pravico do stroškov prijave; pravico do plačila v gotovini brez posebne zahteve (§ 171² izvrš.r.); pravico do stroškov ugotovitve bremenskega stanu¹); neposredno sodno pristojnost za daljnjo zemljiško izvršbo in neposrednost izvršbe proti vsakemu novemu lastniku § 88² izvrš. r.

Pravna in stvarna veljava izvršbe s prisilno osnovo in vknjižbo zastavne pravice je torej mnogo večja in obsežnejša, nego veljava proste pogodbene zastavne pravice, ki je samo zavarovalna (knjižna). Da pa dobi zahtevajoči upnik pri tej izvršbi trajno pravico zahtevajočega upnika, to je posledica trajne zavarovalnosti te izvršbe. Ako torej upnik, ki ima svojo terjatev zavarovano že s pogodbeno zastavno pravico, doseže tudi izvršbo s prisilno osnovo zastavne pravice, ki se oblikuje v knjižni zaznambi izvršljivosti zavarovane terjatve, tedaj je pravno moč svoje pogodbene zastavne pravice povečal za vse zgoraj navedene zgolj izvršilne posledice. Njegova pogodbeno zastavna pravica se je sedaj ojačila; da, ona se je celo preosnovala in nehala za čas trajajoče izvršbe in njene vknjižbe biti pogodbeno, ona je postala samo izvršilna. Izvršilna zastavna pravica je pozajela, absorbirala pogodbeno zastavno pravico; obe zastavni pravici, pogodbeno in izvršilna, sta se zlili v eno celoto in eno bistvo.

Naravna posledica te združitve je torej ta, da, kadar ugasne terjatev sama in kadar preneha prisilno osnovana in vknjižena zastavna pravica, odnosno zaznamba izvršljivosti terjatve potom ustavitve, tedaj ugasne tudi veljava pogodbene zastavne pravice. Zategadelj ni razloga, zakaj bi, ko se razveljavi prisilno osnovana

¹) Glej odgovor pravosod. ministr. na vprašanje k §-u 164³ izvrš. r.

in vknjižena zastavna pravica, oziroma zaznamba izvršljivosti terjatve, ne smelo se izknjižiti tudi pogodbene zastavne pravice, osobito če obe stranki to hočeta doseči z ustavitvijo in to izrečno predlagata.

Vpraša se, ali je mogoča zopetna ločitev obeh zastavnih pravic, pogodbene in izvršilne? Enakih prikazni je tudi sicer najti v našem pravu. Osebna plačilna in realna (hipotekarna) obveza sta združeni na eni osebi, na osebem dolžniku in obenem lastniku zastavljenega zemljišča. Ako pride zemljišče na novega lastnika, gresta osebna in hipotekarna obveza narazen.

Praktično se bo pač malokdaj dogodilo, da bi izvršilna in pogodbena zastavna pravica se zopet ločili. Upnik zato zavaruje svojo terjatev z zastavno pravico, da ne trpi izgube. Dokler upnik torej ni plačan, ne bo dal svoje zastavne pravice iz rok. Mogoče pa je to vendarle.

Razločevati je slučaje, ko je ugasnila terjatev sama in ž njo tudi veljava zastavne pravice (izvršilne in pogodbene), in slučaje, ko terjatev obstoja pravoveljavno naprej in se potom ustavitve hoče razveljaviti samo izvršba s prisilno osnovo in vknjižbo zastavne pravice, izknjižiti samo izvršilna zastavna pravica. Zavezanec kot lastnik zemljišča dobi realni kredit samo pod pogojem, da na zemljišču ni vknjižena nobena izvršba. V ta namen izposluje pri zahtevajočem upniku ustavitev izvršbe s prisilno osnovo in vknjižbo zastavne pravice tako, da se ista z učinkom razveljavi, namreč izknjiži izvršilna zastavna pravica; a pogodbena zastavna pravica traja naprej. Enako je, če se potom izknjižnega dovoljenja izknjiži samo izvršilna zastavna pravica; zaradi zavarovalnega, oziroma zemljiškoknjižnega značaja se namreč pri tej izvršbi dajo razveljaviti izvršilna dejanja tudi po zemljiškoknjižnem potu. Enako, če pri izvršbi s prisilno dražbo stranki dogovorita, da prevzame terjatev dotičnega zahtevajočega upnika zdražitelj, in potem razdelilni sklep dovoli izbris izvršilne zastavne pravice, dočim pogodbena zastavna pravica ostane. Glede razmerja med pogodbeno in izvršilno zastavno pravico je reči, da je s pogodbeno zastavno pravico terjatev popolnoma zavarovana, in če bi izvršilna zastavna pravica oziroma izvršba s prisilno osnovo in vknjižbo zastavne pravice imela istotako samo zavarovalno, zemljiškoknjižno smer, tedaj bi ta izvršba ne bila

nič drugega, nego zopetno zavarovanje iste terjatve — samo z drugim zemljiškoknjižnim naslovom, in bila bi popolnoma nepotrebna ter brez zmisla.

Gre potem še za vprašanje, ali zadostuje za razveljavljenje izvršilnih dejanj (za izknjižbo izvršilne zastavne pravice) že predlog na ustavitev sam, ali pa je treba za to posebnega predloga. Za posebni predlog bi govorilo zemljiškoknjižno načelo v zmislu §-a 96 o. z. z., ki določa, da sodnik ne sme dovoliti nobenega zemljiškoknjižnega dejanja, koje ni predlagano. V občse glasom članov XIII. in XIV. uvod. zakona k izvrš. redu ni predrugačil zemljiškoknjižni zakon.

Slednjič mora po §-u 237 izvrš. r. izdražitelj izrečno predlagati, da se lastninska pravica na njega knjižno prenese. Toda vkljub temu prevladujejo tukaj izvršilna določila. Izdražitelj se mora izkazati, da je izpolnil dražbene pogoje, in temelji njegova pravica na popolnoma novem lastninskem naslovu, kajti ne gre za ustavitev. Pri razveljavi izvršilne zastavne pravice pa gre za eden in isti izvršilni naslov. Nadaljnje začetno besedilo §-a 39 ne pripuščča dvoma, da je ob ustavitvi razveljaviti izvršilna dejanja ravnotako uradoma, kakor je opraviti in dognati enkrat dovoljeno izvršbo uradoma (§ 16¹ izvrš. r.). In glede ustavitve določa § 207 izvrš. r., da je, ko preteče 14 dni po pravomočni ustavitvi dražbenega postopanja, u r a d o m a ukreniti izbris vseh zadevnih zaznamb (dražbenega postopanja, dneva itd.). Enako ukazuje § 130 izvrš. reda uradni izbris zaznambe glede uvedbe prisilne uprave.

Ni torej dvoma, da za razveljavljenje prisilno osnovane in vknjižene zastavne pravice ni potreba posebnega predloga za izknjižbo, marveč vsebuje predlog za ustavitev (popolno ustavitev izvršbe vsled ugasle terjatve) že sam tudi predlog, da se razveljavijo vsa dosedanja izvršilna dejanja, kakor vsebuje analogno po §-u 320² izvrš. r. predlog za dovolitev rubeža knjižno zavarovane terjatve tudi predlog za dovolitev vknjižbe (izvršilne) nadzastavne pravice.¹⁾

V praksi pa kaže posebej predlagati, da naj se vsa izvršilna dejanja, in posebno izrečno obenem, da naj se tudi razveljavi,

¹⁾ Pripomnja Klein-Schauer-Manzove izdaje pri §-u 39⁶ izvrš r., da pri ustavitvi izvršbe s prisilno osnovo in vknjižbo zast. pravice po §-u 40, 39⁶ izvrš. r. prisilne zastavne pravice ni uradoma izknjižiti, je pomotna.

izknjiži izvršilna zastavna in pogodbeni zastavna pravica, iz dveh razlogov: 1. da se jasneje razvidi obseg nameravane ustavitve, da ne nastane kak dvom glede predloga samega in da se kako izvršilno dejanje ne prezre; 2. zaradi neutrjene prakse. — Sicer pa nahajamo v sodnih obrazcih povsod predlog: »na ustavitev izvršbe in razveljavljenje vseh dosedanjih izvršilnih dejanj« (doslovno po §-u 39), ne da bi bila imenovana posamezna izvršilna dejanja.

V le-teh izvedbah je že samo ob sebi rešeno tudi vprašanje, ali je za ustavitev izvršbe in razveljavljenje izvršilne zastavne pravice zadosten že enostranski predlog. Če je ena stranka izkazala zakonito pravico do ustavitve v soglasju z nasprotnikom ali s pomočjo zakona (§§ 40, 56, 39⁶ izvrš. r.), je vseeno, kajti v dvomljivih slučajih je nasprotno stranko zaslišati in po zaslišanju odločevati.

Končno naj se še omeni, da pri izvršbi po §-u 88, 89 izvrš. reda ni mogoča ustavitev po §-u 39⁸ izvrš. r., kajti do dneva dražbe in razdelitve se ne more znati, ali prednostne terjatve ne odpadejo. —

Dr. Fr. Mohorič.

Iz zgodovine slovenskega vseučilišča.

Sestavil † **dr. Vladimir Levec.**

(Po pisateljevi smrti priobčil **dr. Janko Polec.**)

Pripomenek.

Dné 12. decembra 1901., ko sem ravno začel pripravljati gradivo za »Vseučiliški zbornik«, dobim od nepozabnega mi prijatelja dra. Vladimírja Levca z Dunaja z dné 11. XII. 1901. pismo, v katerem se nahajajo med drugimi tudi te-le vrstice: »...Z velikim zanimanjem sem bral Vaše razne članke o slovenski univerzi. Dovolite mi pa, da Vas opozorim še na eno ali drugo malenkost, ki Vam je morda ušla Morda ste prezrli tudi, da je na slovenski univerzi ljubljanski l. 1849 bila v rabi za kazensko pravo tudi slovenska učna knjiga, oziroma »scripta«. Faz sam sem videl i izvod, nekđaj lastnino Petra Kozlerja, v knjižnici umrlega I. Kos-

lerja ml. v Orteneku. Litografirani rokopis v 8° ima naslov: *Postave zoper hudodelstva s kratko teorijo kaznovavne pravde. Obseza pa teorijo po predavanjih prof. Fenulla, Waserja in Maucherja in od str. 91 dalje prevod kaz. zak. od l. 1803.*

Sestavil je ta skripta baje tedanji jurist in sedanji c. kr. notar **Luka Svetec**, ki Vam bo morda vedel povedati več o tem.«

Gospod notar Luka Svetec, kateremu sem takoj pisal, mi o teh skriptih ni vedel ničesar poročati in je, kolikor se spominjam, zanikal, da bi jih bil on sestavil.

Blagopokojni Vladimir Levec, za vsako uslugo vedno pripravljen, mi je pozneje še obljubil, da mi knjižico preskrbi, a te obljube radi odsotnosti sedanje lastnice ni mogel izpolniti takoj. Uporabil sem tedaj v »Vseučiliškem zborniku« str. 54 le Levčeve podatke iz navedenega pisma, navajajoč svoj vir.

Odsihdob z Vladimirjem Levcem nisva o tem več govorila in izgubil sem popolnoma nado, da bi kdaj videl velezanimivi spomenik iz polpretekle srečne dobe slovenske. Kako pa se začudim, ko mi dopošlje rokopis z dolgo iskano knjižico vred po prerani smrti profesorja dra. Levca njegov oče, gospod deželni šolski nadzornik Frančišek Levec, v porabo! Priobčujoč ta v rokopisu ostali, kakor je iz uvoda razvidno, nekaj mesecev po vseučiliški akciji l. 1901, torej vsekakor l. 1902 sestavljeni, za tisek že popolnoma in z vso natančnostjo pripravljeni, še celo z opazkami za stavca opremljeni spis dra. Vladimirja Levca docela neizpremenjen, upam, da zadostim prijateljski pijeteti do pokojnika in ravnam v njegovem zmislu.

Prepisal sem edino le 4, 5, 6, 7 in 8. § priobčenega prevoda kazenskega zakonika, ker je Levčeva roka zastala pri »§ 4« in vstavil sem le zelo redko kje citirani naslov v uvodu omenjenega Waserjevega dela, za katerega je v rokopisu izpuščen prostor, ker isti Levcu radi velike redkosti te knjige najbrže ni bil ravno priročan.

Bodi ta spis nova glasna priča živahnega dejanskega zanimanja, s katerim je sledil mladi a veliki učenjak, kojega nam je kruta usoda tako rano ugrabila, vsem dogodkom na našem domačem prosvetnem polju!

V Ljubljani, dné 31. oktobra 1904.

Dr. Janko Polec.

* * *

Ko sem l. 1896. preiskoval knjižnico in arhiv grajščine Ortenek na Dolenjskem, me je opozoril zdaj že pokojni prijatelj J. B. Kosler na droben litografiran in v zelenkast karton vezan zvezek, ki je nosil na prvi strani napis »**POSTAVE** zoper **HUODELSTVA** s kratko **TEORIJO** kaznovavne pravde.« Knjižica je bila nekdanj lastnina slovenskega rodoljuba Petra Kozlerja, kar svedoči njegov svojeročni podpis na naslovnem listu. Pregledal sem takrat knjižico, prepisal si naslovni list in nekatere malenkosti, a natanko se nisem seznanil z njo. Precej časa pozneje sem v pogovoru povprašal svojega očeta, ali mu je knjižica pri njegovih književnozgodovinskih študijah kdaj prišla v roke in ali mu je kaj podrobnejšega znano o njej. In kaj zveš? Da mu je Petra Kozlerja brat, Janez Kosler, o priliki zatrdil, da obsega ona knjižica predavanja iz kazenskega prava na slovenski univerzi, ki je obstajala l. 1849. v Ljubljani. Nameraval sem povprašati sam gosp. Koslerja, češ, morda mi pove več o stvari, pa preden sem mogel uresničiti to svojo misel, je pokosila blagega in prijaznega starega gospoda smrt.

Ko je prišlo pred nekaj meseci ljubljansko vseučiliško vprašanje zopet na dnevni red in se je v naših listih s hvalevredno natančnostjo obravnavala tudi zgodovina tega vprašanja, spomnil sem se one, že skoraj pozabljene knjižice in g. Janeza Koslerja izpovedbe o njej. Dal sem si knjižico poslati, preiskal in pregledal sem jo natanko; rezultat mojih raziskavanj prinašajo te vrstice.

* * *

Knjižica je — da podam najprej bibliografičen popis — 20·2 *cm* visoka in 13·5 *cm* široka. Za zgoraj navedenim naslovom, ki stoji na prvem, nepaginiranem listu, sledi XXVIII z rimskimi številkami zaznamenovanih strani. Na str. I se nahaja drugi naslov: **KRATKA TEORIJA KAZNOVAVNE PRAVDE**. Str. II.—XXVIII. obsegajo teorijo kazenskega prava ali pravzaprav le takozvani občni del kazenskega prava in niti tega ne vsega v smislu današnje teorije. Govori se namreč v prvem razdelku le o utemeljitvi kazenskega prava in kazenskih postav, v drugem o zgodovinskem razvoju s posebnim ozirom na Avstrijo in v tretjem naposled o pomožnih znanostih in o slovstvu kriminalistike. Podrobneje

razpravlja prvi razdelek o potrebi kazenskega prava sploh, o pojmu kazni, našteva teorije o bistvu kazni ter posebno opozarja na Feuerbachovo znano pretilno teorijo (Androhungstheorie) ali teorijo psihološke sile, katero pa pisatelj knjižice pomotoma, ker ne dela dovolj natančnega razločka, šteje med strahovalne teorije. Nadalje govori o pravni podlagi kazni in kazenskega prava, o kazenskem prištevanju, o prištevitosti, o vrstah krivde (dolus, culpa), o odmerjanju kazni ter na koncu o kazenskih sredstvih. Pri tem je zanimivo, da se izreka neznani pisatelj, čeprav se poslužuje jako opreznih besedi, vendar vobče proti smrtni kazni. — Drugi oddelek slika zgodovinski razvoj materialnega in formalnega kazenskega prava, seveda na način, ki se z današnjim stanjem pravnozgodovinske znanosti ne sklada več. Avstrijskega kazenskega prava zgodovino pričinja avtor z znano C C C (t. j. Constitutio criminalis Carolina), omenja potem Leopoldino in Theresiano, kazenski zakonik Jožefa II. ter sklepa svoj pregled z zakonikom z dne 3. septembra 1803 o hudodelstvih in težkih policijskih prestopkih. — Tretji razdelek govori o virih kazenskega prava, v prvi vrsti o kazenskem zakoniku iz l. 1803, v drugi o poznejših kazenskopravnih ukazih, zbranih v zbirki pravosodnih, oziroma političnih postav, potem o posebnih kazenskih postavah (n. pr. vojaškem kazenskem pravu i. p.) in o literaturi, kjer citira za avstrijsko pravo Jenulla, Waserja in Maucherja.

Za stranjo XXVIII sledi še 96 z arabskimi številkami paginiranih strani. Str. 1.—9. obsega »razglasiven patent« k navedenemu zakoniku iz l. 1803; od str. 10.—91. pa sledi v osemindvajset poglavjih prvi del tega zakonika (»Pervi del. Od hudodelstev.«) v slovenskem prevodu do vštetega §-a 210. Večja polovica 91. strani ter str. 92—96 so prazne.

Ves tekst od prve do zadnje strani je pisan — ako se ta beseda sme rabiti o kamnotisku — vseskozi od ene in iste roke, drobno, pa razločno in enakomerno.

Znana sta mi, da omenim še to, doslej samo dva odtiska te knjižice. Eden se nahaja, kakor sem že omenil, v Orteneku, drugi pa je menda iz Cigaletove ostaline prišel v redakcijsko pisarno državnega zakonika na Dunaju. Da sem mogel uporabiti tudi ta drugi izvod, ki pa se s prvim strinja do pičice, mi je

omogočil prijatelj dr. Fr. Vidic, za kar mu tudi na tem mestu izrekam svojo zahvalo.

Kakor je razvidno že iz tega bibliografičnega popisa, knjižica ne nosi niti letnice, kdaj je bila spisana, niti ne imenuje imena pisatelja kratke teorije, oziroma prestavljavca zakonika.

Vendar se mora sklepati že iz tega, ker teorija upošteva vseskozi le zakonik iz l. 1803. in ker je teoriji dodan prevod prvega dela ravnoistega zakonika, da je knjižica napisana na vsak način pred 27. majnikom 1852. Sicer bi bil pisatelj gotovo vzel v podlago svoji teoriji tega dne s cesarskim patentom razglašeni, še dandanes veljavni kazenski zakon in bi bil pristavil svoji teoriji brez vsake dvojbe prevod novega zakona.

Z druge strani pa knjižica ne more biti sestavljena pred l. 1847. Med kriminalističnim slovstvom citira namreč za avstrijsko kazensko pravo knjige prof. Jenulla, Waserja in Maucherja. Prva je znani izborni komentar k zakonu iz l. 1803 »Das österreichische Criminalrecht nach seinen Gründen und seinem Geiste dargestellt von Sebastian Jenull«, čigar prvi del je izšel l. 1808 (v drugi izdaji l. 1820), drugi l. 1809. Na novo se je natisnila knjiga l. 1837. v neizpremenjeni obliki¹⁾ Navajajoč Waserjevo ime je mislil pisatelj najbrž knjigo: »Das Strafgesetz über Verbrechen sammt den dazu gehörigen Verordnungen. Herausgegeben I. E. Waser, Doktor der Rechte und k. k. Professor a. d. Universitaet zu Innsbruck. Wien, 1839«.

Ignacija Maucherja delo »Das österreichische Strafgesetz über Verbrechen i. t. d.« pa je izšlo na Dunaju l. 1847., torej je moral pisatelj naše knjižice, ki Maucherjevo knjigo navaja in pozna, sestavljati svojo teorijo po imenovanem letu.

Časovna meja, ki smo jo na ta način določili na leta 1847-1852, pa se da še bolj zožiti, postanek knjižice v kronološkem oziru še natančneje utrditi.

V drugem (zgodovinskem) razdelku svoje »Kratke teorije« nam razlaga še neznani pisatelj med drugim tudi razloček med akuzatoričnim in inkvizitoričnim načelom v kazenski pravdi ter pravi doslovno: »Vidimo, de se je tožna pravda v kaznovavnih rečeh ljudem od nekdej primerna zdela, na [ktero]²⁾ zdaj

¹⁾ Herbst, Handbuch d. allg. österr. Strafrechtes I. str. 22.

²⁾ Ta beseda je v izvorniku pomotoma izpuščena.

spet nazaj pridemo . . . Pa z vso ojstrostjo so hudodelstva le malo ovirali, torej se je mislilo, de je pritožna pravda kriva, de se kaznovavna moč ne more prav rabiti. Kmalo so pritožno odpravili in¹⁾ preiskovavno vpeljali, ki še dan današnji v podlago služi²⁾».

Ta dva stavka nam omogočita čas, v katerem je pisana »Kratka teorija«, določiti še natančneje. Videli smo že, da so skrajne časovne meje l. 1847., oziroma l. 1852. V tem času pa se je v resnici izvršila v avstrijski kazenski pravdi ona sprememba, ki je naznačena v gorenjem citatu.

Znano je, da je obsegal kazenski zakon iz l. 1803 v drugem oddelku vsakega svojih dveh delov — I. del govori o hudodelstvih, II. del o težkih policijskih prestopkih — tudi dotično formalno pravo. Značilno za te določbe pa je, da odgovarjajo popolnoma inkvizitoričnemu principu. Postopa se v kazenski pravdi vseskozi uradoma, pismeno in tajno.

Svobodomiselno gibanje 1848. l. pa je prineslo spremembe tudi na tem polju. Že od začetka 19. stoletja (od l. 1808) sem je imela takrat najnaprednejša evropska država, Francoska, kazenski proces modernega akuzatoričnega značaja. In kakor v strogo političnih stvareh, tako je tudi glede kazenskopravnega reda posegel prevrat l. 1848. po francoskih vzgledih.

Državna ustava avstrijska z dne 4. marca 1849. l. je poleg drugih modernih in naprednih načel proglasila tudi princip, da se mora kazenskopravno postopanje vršiti javno in ustmeno ter inaugurirala celo vrsto preosnov posebno na polju kazenske justice, med katerimi je v prvi vrsti imenovati zakon z dne 14. junija 1849. l. o osnovnih pravilih za uredbo sodnih oblastev in 17. januarja 1850. l. razglašeni novi kazenskopravdni red, ki je temeljil vseskozi na podstavi akuzatoričnega procesa ter bil osnovan na načelih ustmenega in javnega postopanja ter prostega ocenjevanja dokazov.

Tega pravnega reda sestavlja več naše »kratke teorije kaznovavne pravde« še ne pozna; govori pa, kakor smo videli, o pripravah, da se namesto veljavnega inkvizitoričnega procesa upelje akuzatorični.

¹⁾ Beseda in je v izvorniku pomotoma pisana dvakrat.

²⁾ Izvornik piše pomotoma: zluži.

Knjižica mora biti tedaj spisana po onem dnevu, katerega se je prvič v Avstriji od pristojne strani javno izreklo akuzatorično načelo, t. j. po 4. marcu 1849. leta, a pred razglašenjem novega kazenskopravnega reda, ki je to načelo uvedel v življenje, t. j. pred 17. januarjem 1850. leta.

Dné 1. junija 1849. leta pa je dr. pl. Lehmann začel v Ljubljani po naročilu ministrstva javnega uka v slovenskem jeziku predavati kazensko pravo avstrijsko.

»Nagovor Drja Žl. Lehmana pri nastopu učiteljskiga urada 1. lunia« nam je doslovno znan.¹⁾ Ta nagovor je, kolikor vem, edino, kar se nam je od dr. Lehmannove roke javno dostopnega v slovenskem jeziku ohranilo.

In čudno! Jezik v tem Lehmannovem govoru se popolnoma strinja z jezikom, ki ga piše naša knjižica. Ne samo, da je terminologija do pičice enaka, da rabita dr. Lehmann in pisatelj »Kratke teorije« iste tehnične izraze n. pr. kaznovavna postava (Strafgesetz), pravda (Recht), ravnanje (Verfahren), pravdoznanstvo (Jurisprudenz) i. dr., tudi vsa dikcija je podobna. Obširnejše paralele je sicer težko navesti; vzrok temu je, da v svojem nastopnem govoru dr. Lehmann ni govoril naravnost o kazenskem pravu, ampak o pomenu slovenskih znanstvenih predavanj sploh, hoteč povedati, kakor pravi sam, »nekaj besed zastran namembe in-važnosti branja v slovenskim jeziku«.

Pa kakor pisatelj »Kratke teorije«, tako se vendar že v tem svojem nagovoru dr. Lehmann »s krepko, lepo okinčano in preserčno besedo« spominja po ustavi z dne 4. marca 1849. l. zagotovljenega »javniga ustniga ravnanja v sodniških rečeh« posebno »v kaznovavnim ravnanju« in naravnost pravi, da je upeljava akuzatoričnega procesa ono, »kar se meni narbližje zdi.«

In še na nekaj bi opozoril. Dr. Lehmann končuje svoj nagovor z vznesenim pozivom na svoje poslušavce, naj si trdno vtisnejo v spomin »slovenske besede in ozname, ktere bomo pri posameznih zapopadkih v kaznovavni pravdi rabili«, češ, »dokler postave, ki se še le zdaj v domorodni jezik predstavljajo, natisnjene niso, ste vi, častiti gospodje, nar

¹⁾ Gl. zdaj Polec-Senekovič, Vseučiliški zbornik str. 43 in nasl.

bolj v priložnosti svoje znanje med ljudstvom razširiti ino tako h namenu olikanja v pravnih rečeh pripomoči.«

Kakor je znano, se je namreč v onih časih »Slovensko društvo« v Ljubljani poprijelo prestavljanja občnega državnega zakonika — delo se je poverilo kriminalnemu aktuarju Mažgonu —, obenem pa tudi postavilo poseben odbor za prevod kazenskega zakonika, v katerem se je najbolj trudil Cigale, ki je bil takrat (od 1. julija 1848 do septembra 1849) urednik »Slovenije« v Ljubljani.¹⁾

Ta Cigaletova prestava, kakor smo čuli, še ni bila dogotvljena, ko je dr. Lehmann začel svoja predavanja. V učne namene pa je bila neohodno potrebna prestava vsaj l. dela kazenskega zakonika. To je Lehmann sam izvršil.²⁾

In temu prevodu, ki nam je brez dvomno ohranjen v knjižici, o kateri govorimo, je dodal teoretični uvod, ki je imel, kakor vse kaže, služiti kot učni pripomoček njegovim poslušavcem, ki so koncem predavanj morali prebiti »prvo poskušnjo v slovenskim pravdoslovju«. ³⁾

Da je to naše domnevanje popolnoma upravičeno, za to imamo še tehtnejši dokaz — izjavo dr. pl. Lehmanna samega!

Ko je namreč dr. I. R. Razlag začel l. 1870. izdajati. »Slovenskega Pravnika«, je bilo eno prvih vprašanj, katerim je novi list odprl svoje predale, vprašanje o slovenskih prestavah postav in vladnih ukazov in v zvezi s tem o slovenskih predavanjih za pravoslovce.⁴⁾

Ti članki Razlagovi so zbudili pozornost takrat v Gradcu živečega dr. pl. Lehmanna. V 5. številki (na str. 80.) je prinesel namreč »Pravnik« naslednjo vest:

»Prva slovenska prestava kazenskega zakonika že od l. 1849 nam je v rokopisu te dni prišla pred oči po dobrovoljnosti g. prestavjalca. Čuditi se je obilnosti nenavadnih izrazov in jasnosti stavkov, posebno ako se pomisli, da takrat še ni bilo nobenega

¹⁾ Glej Glaser, Zgodovina slovenskega slovstva III. 87; Slovenski Pravnik V. (1889), str. 130.

²⁾ Pravnik Slovenski I. (1870), str. 6.

³⁾ Polec-Senekovič n. n. m. 47; primeri tudi ravnotam str. 54.

⁴⁾ Pravnik Slovenski I. str. 5 in nasl., str. 53 in nasl.

novejših slovarjev in sploh ledina, kar zadeva postavodajstvo v domačem jeziku. Iz te prve prestave je razvidno, koliko gibčnost ima naš jezik in koliko izurjenost je imel mladi pravnik v predmetu samem, da mu je mogoče bilo dognati prestavo v primerno kratkem času. — Sedaj že imamo tiskani kazenski zakonik v slovenskem jeziku in spisana prva prestava ima le veliko zgodovinsko vrednost, torej tukaj očitno prosimo g. dr. žl. Lehmann, naj blagovoli ta spominek prepustiti slov. matici.«

Mislím, da tem besedam ni treba dodati nobenih daljših izvajanj, ker so same ob sebi neovržen dokaz, da obsegajo »Postave zoper hudodelstva s kratko teorijo kaznovavne pravde« res Lehmannov prevod zakonika in da je ona »kratka teorija« identična z njega slovenskimi pravoslovnimi predavanji l. 1849. v Ljubljani.

Da se reši ta važni in imenitni spomenik za slovensko kulturno zgodovino pogube in pozabljenja, priobčujem v naslednjem doslovno in brez poprav vso »Kratko teorijo kaznovavne pravde.« Za vzgled, kako vzorna je bila za tiste čase prestava zakonika, pa sem izbral prvo poglavje (§ 1—8).

A.

KRATKA TEORIJA KAZNOVAVNE PRAVDE.

I.

Razdelik.

Vtemelitva kaznovavne pravde in kaznovavnih postav.

Če bi človek sam na zemlji živel, ne bi od pravdi nasprotniga djanja moglo govorjenja biti, kjer bi nikogar ne bilo, čigar pravice bi žaliti mogel. Vendar bi tudi v tem natornim stanu vsih njegovih djanj ne mogli pravičnih imenovati zato kjer človek ko božja podoba in pametna stvar nikdar ne sme nespametno ravnati. Postavim, ko bi žival iz gole razuzdanosti moril ali mučil, ali samega sebe poškodoval. K enacim djanjem ne mo-

remo reči, de mu pravica gre. Take djanja se v pravdoznanstvu imenuje brezpravdne. V družbi človeka z drugmu svojiga plemena, se pa zraven brezpravdnih tudi od pravdi nasprotnih govoriti more, in de oboje baže djanja odgovornosti podveržejo.

Rodovinska sveza je začetik in temelj skupniga življenja. Pomoženje človeškiga rodu je kmalo primoralo, de so ljudje eniga okraja, enaciga jezika in rodu za voljo osebnosti, v brambo mirniga življenja proti sovražnim napadam se združevali, in v ta namen postave napravili.

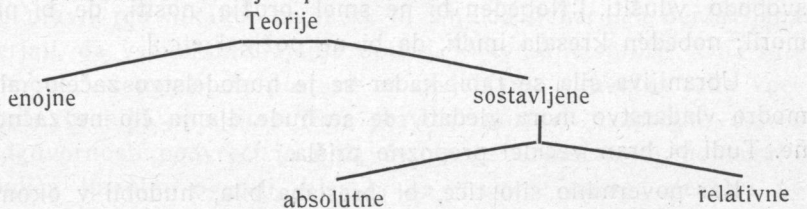
Med temi so kaznovavne postave od nekdej potrebne bile. Zakaj namen države je, nemotjeno in mirno vkup živeti, de svoj privatni namen vsak doseči more. Ali pravdni red se je vse čase motil, zatorej so vladarstva od nekdej primorane bile, kazni v bran postave odločevati.

Treba je poznati izvirke, iz kterih izhaja hudo djanje, ki so: neznanost, nemarnost ali napčna volja. Proti neznanosti in nemarnosti pomagajo civilne in policijske postave; prot napčni volji kaznovavne.

Kazen je sploh kako zlo ali hudo, ki se krivcu nakloni.

Se ve, de mora ona zmiraj s kakim umnim namenam t. j. s kako vodilno mislijo [Verunftidee:] zvezana biti, ki jo kot nekaj potrebniga tirja. Toraj so si včeniki kaznovavne pravde posebne teorije stvarili. Teorija kaz. pr. je pa nauk od pravne podlage kazni, od razodetja kaznivih djanj, od plemen in baž in izmire kazni ali zapopadik pravil, ktere pravdoznanstvo zastran kazne preiskati in preskusiti ima.

Razdele se teorije sploh takole.

Bistvo absolutnih se opira samo na to, de um kazen tirja; relativne pa na namen kazni [:princip:], postavim: povernenja, ovarvanja i. t. d. Najiminitneja teor. je Fajerbahova, ki se v drugo versto šteje. Imenuje se teor. psihologiške sile, nje

glavni princip je strahovanje [:*Abhängung*:]. Desiravno ta praktiško vse druge prevaga, se ji v teoretiškem obziru marsikaj ugovoriti da.

1.) Strah sam nikdar ni vstan vsih hudodelstev odstraniti, toraj strahovanje ne more glaven princip kazni biti.

2.) Ako bi strahovanje glaven princip kazni bil, bi se kazen le rabila, veden strah obderžati; kaznenec bi bil za zredstvo rabeljen (!), kar je pa nasproti prirojeni človeški pravici.

Vendar je prav praktična in tudi naši kriminalni postavi za podlago služi. Razločiti je pa gledé namena kazni namen žuganja in namen spolnovanja.

Človek dvojnobitni se da k djanju ganiti :

- 1.) po naravnih [:*fizičnih*:] postavah, t. j. po nepremagljivi sili.
- 2.) po vestnih [:*moralnih*:] postavah, t. j. po umnosti djanja.
- 3.) po psiholoških postavah t. j. po vzbujenji čuta radosti ali neradosti.

Fizična sila se ne da izpeljati, kjer *a*) država nima toliko moči, de bi k vsakterimu djanju siliti mogla in *b*) bi to silno ravnanje tudi pameti nasproti bilo. Kdor (!) bi hotel v državo stopiti? Vsaka osebna svobodnost bi se namreč silama zaterla. Clo tiste baže prisiljenja, ki so slednimu prirojene, namreč poprejšna ali prividljiva sila, vbranjljiva sila, povevernilna (!) sila, niso rabljive.

Zakaj poprejšna sila se po pameti ne sme pred rabiti, ko se nevarnost djansko pokaže. Ali takrat se hudodelstvo dostikrat več ovreti ne more. Pred rabiti jo, bi moglo vso deržavljansko svobodo vdušiti. [:*Nobeden bi ne smel orožja nositi, de bi ne moril; nobeden kresala imeti, da bi ne požigal etc.*:]

Ubranjljiva sila se rabi, kadar se je hudodelstvo začelo; ali modro vladarstvo mora gledati, de se hude djanja člo ne začno ne. Tudi bi bran večidel prepozno prišla.

Kar povernilno silo tiče, bi preslaba bila, hudobii v okom priti. Strah, de bo poverniti mogel, če ga vjamo, ne bi hudodelnika dosti oplašil.

Moralna postava tudi ne izhaja, kjer vest in pamet nista močne dosti, hudobno voljo zmagati.

Dvojnobiten človek in čutljivost in pamet.

Čutljivost ga vleče k djanjem, ki mu radost napravijo in odganja od tistih, ki mu neradost delajo. Ali pamet mu tudi nasledke djanja pokaže, ga vči, de marsikaka radost seboj še večo neradost pripelje; in de dostikrat neradost pozneje radost nakloni. Ta lastnost človeške nature je najboljši podlaga, občno varnost v državi ohraniti. Zakaj, če izvire hudih djanj poiščemo, najdemo, de te zmiraj iz občuta neradosti izhajajo, kteriga se če hudodelnik s svojim djanjem znebiti. Na to lastnost se opira psihologiska sila.

Zakaj umni človek bo opustil djanje, ktero je sklenil zato, de bi neradosti znebil, ako se prepriča, de si z njim še večo neradost [:kazen:] nakloni. (Ravno to moč pa, ki ga tukaj naganja izmed dveh nadlog manjšo izvoliti, imenujemo psihologisko silo).

De se to prepričanje v državljanih prav živo vkorenini, je potreba, de se postavi nasprotne djanja z kaznimi strašijo, ki prevagajo radost iz hudodjanja izvirajočo. Vendar žuganje samo brez nasledka bi kmalo svojo moč zgubilo; toraj je tudi izpolnovanja kazni treba. To se imenuje potlej državljanska kazen; postava pa, ki jo odloči, kaznovavna postava.

Namen žuganja kazen je tedej overanje hudiga djanja.

Namen izpolnovanja kazen naj sledeče razloži:

Najpërvo se praša, ali ima kaznovavna pravda sploh kako pravno podlago? De se na neko podlago opera, de ima neki višji princip, je gotovo, kjer je kakor sledno znanstvo, izvir edinljiviga uma. Iskaje najdemo, de je ta podlaga ohranjenje države in obderžanje pravniga reda v tisti. Državno vladarstvo mora čuti, de se pravni red nikakor ne moti, in sme od sleherniga državljana terjati, de vsakoršknò djanje opusti, ki temu nasprotje. Ona sme osnove vstanoviti, de postave za obderžanje pravniga reda vpejljane branijo, ona sme (ima pravico) postavi nasprotne djanja odgovornosti podvreči in njih, če druge sredstva ne pomagajo, tudi z kaznimi overati, kjer bi se drugače namen državi ne mogel doseči. Toraj ima kaznovavna pravda pravno podlago.

Ali natanjko je treba razločiti, ktere djanja so podvreči. Če bi se sleherni postavi nasprotno djanje kaznovalo, bi to namen države pred razderlo, kot podpiralo. (Postavim, ko bi se dolžnik,

ki v pravim času ne plača, koj kazniti dal.) Če so druge sredstva policijske in politiške naprave brez koristi ostale, potlej se sme kazen rabiti.

Tukaj pristavimo nekaj besed zastran kaznovavne prišteve [Imputation:], de se lože razvidi, ktere djanja zapadejo kazni.

Prišteva v dalši pomembi je sploh izreka, de je kdo tako ravnal, de se za izrok kakiga prikaza, kake nasledbe spoznati mora.

V tesneji pomembi je pa prišteva razsodba, de je kdo tako ravnal, de je po kaznovavni pravdi kazniv.

a) To se imenuje absolutna kaznovavna prišteva.

b) Ona je relativna, če se odloči, kakošna kazen mu za tako djanje gre.

Absolutna prišteva nas vči, *a)* kake djanja so kaznive, *b)* ktere osebe zapadejo kazni.

A) Po nji so vse djanja kaznive, ki 1) izvirajo is človeške poželjivost, kjer se kazen človeškim hudim nagonam nasprot stavi; 2) pri katirih druge civilne moči ne izhajajo.

B) Kaznive osebe so pa: 1) ki so zmožne kaznovavno pravdo spoznati (§ 2); 2) ki so zmožne posamezne primerleje po postavi presojevati [unter daß Geheß subsumiren:], k čemur je treba, de se postava redno razglasi, de jo sleherni spoznati more; 3) ki so med storjenjem ali opuščanjem djanja volitev imele, t. j. de jih ni neubranljiva sila k djanju primorala; 4) ki so podložni državi, ktere postave so žalile, kjer postave sploh le za tisto državo veljajo, za ktero so dane. Vendar to le po pameti velja. Pozitivne postavodajstva so pa v posebnih primerlejih tudi ptujce postavi podvergli. Od relativne prišteve. Kakoršna kazen mora biti? Vsaj taka, de prevaga zlo (hudo), ki iz opuščanja hudiga djanja izvira. To je najmanši [minimum:] kazen. Če bi ložja bila, ostane brez moči. Pa tudi preojstra kazen (drakonska) se ne sme rabiti. Toraj se mora neka sredna pot poiskati, ki pravo mero kazni naznani, in to je nevarnost iz hudodjanja žugajoča. Kolikor večja je, tolikaj ostrejša naj bo kazen. Nevarnost je pa ali *a)* v osebi, ali *b)* v reči (subjectivna, objektivna).

Glede subjektivne nevarnosti se djanja morajo razločiti v djanja, ki se z hudobnim naklepam (dolose) počno ali ki so nasledik kakiga zanemarjenja (culpose). Djanje perve baže vidama

iz hudobniga nagiba. Pri odločenju kazni se mora toraj na lastnosti tega nagiba, namreč na njega moč, terpež in obseg gledati (Intension, Protension, Extension). Nagib je toliko močnejši, kolikor več zadržkov je premagal. Terpeziven je, ki se pri vsaki priložnosti zbuja in tako rekoč zadnič v navado pride. — Obsežen je, če iz raznih vzrokov k hudodjanju pripravi (iz jeze, zavisti, lakomnosti etc.).

Tudi v objektivnim obziru nevarnosti je kaznivost zdaj večja, zdaj manjša in sicer:

1.) Kolikor več pravic, kolikor važneje se ranijo, toliko večji je nevarnost in toraj kaznivost.

2.) Kolikor ožje so tisti, po katerih prizadevi se je hudodelstvo storilo, z njim zvezani, toliko večja je kaznivost (storivec je bolj kazniv ko pomagač).

3.) Kolikor večji so nasledki, toliko huja nevarnost in kazen (poskus je toraj manj kazniv ko djanje).

Kazen je prav za prav poravnava motjeniga pravniga reda. V tem sta njena pravna podlaga in njeni namen zapopadana. Leta poravnava tirja povernjenje in zadostenje razžaljenimu pravnimu redu ter se opera na natorni nagon ohranjenja.

Namen kazni mora pa tudi pobolšanje kaznenca obseči. Zakaj hudodelnik pravni red tudi s tim moti, de njega poroštvo, to je pravično dobro voljo kazi, katero kazenje se tudi odpraviti mora. Mirni deržavljeni ne morejo, postavim, z morivci, tolovaji etc. vkup živeti, dokler nimajo vzroka (porošstva) verjeti, de poboljšane v svojo družbo nazaj sprejmejo. V ta namen so v Amerikanskih združenih deržavah kaznovavnice vpeljane bile, kar so v poslednih časih tudi Evropejci posnemati jeli, v katerih se razun pokorenja tudi na pobolšanje gleda.

Praša se še, kakošna mora kazen biti, v kaki meri se sme nakloniti. Kazen mora pravična in zaslužena biti, t. j. nihče naj več po kazni ne terpi, kot je zadolžil, in nihče naj ne terpi, kateri ni zadolžil. Pa tudi odmerjenje kazni se mora na kaki kaznovavni princip operati. Kazen, ki zmeraj v nečem zlu (hudim) obstati mora, katero je po splošnim mnenju zares zlo, naj se posebnim primerlejem primerna odloči. Kjer pa za vsaki posebni primerlej ni mogoče stopnjo kazni pično predpisati, se natanjčna razločba sodniku prepusti, ki gleda a) objektivno na škodljivost

in nevarnost djanja, b) subjectivno na hudobnost in moč hudobne, na doprnesenje greha obernjene volje in potem kazen na vižo v postavi pripuščeno odloči.

Življenje, zdravje, svobodnost, čast in premoženje so reči, ki se sploh za dobro imajo; kar tedaj njih vživanje krati, se ima za hudo. Zatorej postavodajstva zlasti take kazni odločujejo, ki te reči zadevajo.

Vse kazni se razdele potem v kazni na življenji, na prostosti, na telesu, na časti in premoženji.

Perva in najtežja je smertna kazen, proti kateri se marsikaj vgovarjalo. Nekteri so s sledečim sofizmam pravnost smertne kazni overali: Človek, pravijo, prepusti državi, kadar v taisto stopi, nekatere svojih pravic; ali čez svoje življenje še sam nima pravice in je toraj tudi državi dati ne more, zato država nima pravice, komu življenje vzeti. Ali to ne dokaže dovolj krivice smertne kazni. Zakaj država je djansko potrebna, in človek ne stopi v njo samo z lastnostjo državljana, ampak s celo svojo osebnostjo ter se v ti celoti državni moči podverže. Ako tedaj država v dosego svojiga namena smertno kazen za neogibljivo spozna, se posamezni človek z rečenim sofizmam ne more odtegniti. Drugi so po bogoslovsko dokazovali, de smertna kazen ni pravična, rekoč: Smertna kazen stori človeka nezmožniga svoj zemski namen od Boga odločeni doseči in mu pot zapre, prejšne hudobije popraviti. Pa tudi ta je bôsa. — Pri preiskovanji, če sme država smertno kazen skleniti, samo na to pride, de se neogibljiva potreba dokaže. Dozdanje skušnje pa vče, de smertna kazen hudodelstev nič bolj ne zavera kakor kaka druga. Sicer pravijo eni: nekatere hudodelstva so tako teške, de jih druga kazen ne more strahovati. Ali mi že vemo, de strahovanje ni edini namen kazni, in skušnja je temu nasprot, de bi samo smertna kazen nekatere hudodelstva zaverati mogla. Drugi terdijo: Smertna kazen se le tistim nakloni, ki so tako nevarni, de se je za pravni red bati, dokler se popolnoma ne uničijo. Pa namen kazni je tudi pobolšanje kaznenca, toraj je smert temu namenu nasprot. Ali naj bo, de se smertna kazen za neogibljivo spozna, se tista vendar zojstriti ne sme, kjer je že sama na sebi največe zlo in kjer bi prevelika grozovitost ljudi pred razjezila, kot ostrašila.

Kazne na telesu so dvojne: 1) al se kaki ud poškoduje, ali 2) truplo s kako bolečino [:tepenjem etc:] pokori. Za glavno kazen se telesno tarenje ne more zagovarjati. Zakaj na eni strani je že zato nepravična, kjer po različnosti oseb enim bolj de, drugim manj; na drugi je pa zdravju preškodljiva etc.

Najbolj prikladne so kazni na prostosti. Ona je za življenjem naj dražje dobro, nje kratjenje toraj gotovo veliko zlo. Razdeli se ta kazen trojno: *a*) ako je kdo siljen, v drugim kraju prebivati (izgnanje, Ausweisung); *b*) ako se sili v kakim kraju prebivati (Verweisung); *c*) ako je tesno varvan (ječa). Kar *a*) tiče, se mora reči, de je včasih proti pravdi narodov, de se hudobnež v drugim državam pošlje. Včasih ta oseba, eni državi nevarna, drugi ni (Polaki Francozam). Pod *b*) se šteje posebno transportacia ali prevoz, ki je posebno na Angležkim in Francoskim v rabi; se nič prav ne priporoča. Kolonialne zemlje so malo hvaležne za izmet, ki se jim pošilja. V poslednih časih se je veliko čez prenaredbe v ti reči govorilo.

Kazen *c*) je naj bolj primerna, za to se naj bolj pravično odmeriti da. Ona se mora po okoljšinah in velikosti hudobije zdaljšati ali skrajšati, zojstriti ali zljajšati. Ona je tudi pri nas glavna kazen; pozneje več od nje.

Sim se šteje tudi kazen na galejah, ki je v navadi na Francoskim in Laškim. Ali ona je prvič ložja od ječe, drugič pa po mnenji ljudstva tako onečastivna, de se pokorjencu celo življenje več ne zaupa.

Ostanete nam še kazni na časti in premoženji. Perva je trojna *a*) popolno onečastenje, ki je na Francoskim še v navadi.

Tak kaznevec je za državo mertev. Ne more premoženja pridobiti, ne posestovati, ne more testirati, ne pogodbe skleniti, če je v zakoni, je tisti razvezan etc. To je pre hudo in nepravično, kjer tudi ženo in otroke zadene.

b) Pomanjšanje časti, postavim, zguba plemenstva, javne službe etc. — Tudi ta se ne sme za glavno kazen postaviti, kjer bi nekatere bolj, nekatere manj zadela in kjer tudi dalje seže, kot bi kazen terpeti mogla. Vendar se sme ko nasledik druge glavne kazni rabiti.

c) Osfamotivna kazen, postavim, očitno svarenje. Tudi ta kazen bi pri nekterih prav malo pomagala (p. pri prostim kmetu).

Kazen na premoženji je dvojna. Odvzetje *a*) celiga premoženja, *b*) eniga dela (kaznivne plačila).

Odvzetje celiga premoženja ali konfiskacija se malo kdaj zagovarjati da; prvič že v tem ni pravična, kjer tudi njegovo rodovino zadene. Drugič je ob moč djan, po prestani kazni spet spodobno življenje početi; je skorej siljen, nepoštено si zvez perdobivati. Tudi bi nepremožniga le malo zadela. Ravno tako se pri ti kazni nikdar ne sme odvzeto blago v kamersko korist obračati, kjer bi tako djanje ljudi lahko razdražilo, in ko krivičen način obogateti se grajano bilo.

II.

Razdelek.

Dogodiščina kaznovavne pravde z posebnim oziram na avstrijansko deželo.

Namen poglobiten deržavnih društev je zmiraj bil ohranjenje javniga varstva, ki je dvoje: zvunajno in notrajno.

V prvih časih, ko so se društva posameznih rodov šele pričele, je pred vsim za vunajno varstvo skerbeti treba bilo. Sovražni sosedje, divje zveri so takrat od vsih strani grozile. Varstvo je le v moči obstalo. Ljudje so se le z bojem pečali in za notrajni red le malo skerbeli. Takrat si je vsak sam pravico delal, razžaljeni se je po svoje maščeval, kaznovavna pravica je privatna pravica bila. Kadar se je jeza ohladila, sta se razžaljenec in razžaljivec večkrat z plačanjem pobotala; že najdemo denarske kazni v tistih časih. Ko so sčasam krepkejši narodi slabše zmagali in se tako močnejši družbe napravile in vunajno varnost bolj vterdila, se je jelo tudi za notranjo varnost skerbeti; sprevidilo se je, kam de bi prišlo, če bi si vsak sam pravico delal. Najpred se je skušalo, de se nagli jezi razžaljenca v okom pride; to je bila izvirna namemba asilov ali utečišč, ki jih najdemo v prvi dobi kaznovavniga postavodajstva. Ali stem ni še izvirek zlega zamašen bil, dokler je razžaljeni sam sodil. Prepričali so se, de je treba razžaljeniga od neposredniga zasledovanja izključiti in na kakiga namestnika zaverniti. Preden je tak namestnik kaj početi smel proti razžaljivcu, se je pred posebno naklicati (pozvati) mogel, kir ni v svojim imenu nič po-

četi smel. Že Tacitus v popisu de moribus Germanorum nam od tacih namestnikov pove. Vidimo, de se je tožna pravda v kaznovavnih rečeh ljudem od nekdej primerna zdela, na [ktero] zdaj spet nazaj pridemo. Pa stem je šele malo pomagano bilo, kjer je kazen le privatna pravica bila, in se namestnik namest razžaljenca maščeval. Vendar se je vsled tega sčasam podlaga za enakomerne razsodbe v enacih primerlejih položila. V vročih pasih ali conah se je kazen v povernenji (življenje za življenje, roka za roko etc.), v bolj merzlih v odkupu vstanovila. Ali kako je bilo ravnati, če razžaljivec ni dostal hudobije? Po pričah se je moglo skazati in teh, so mislili, mora veliko biti. Pri Nemcih se jih je sedem potrebovalo. Kjer pa vselej ni prič ali saj dosti ne dobiti bilo, so vražne sredstva na versto prišle; ordali ali božje sodbe, pozneje peza so krivnošt hudodelnika dokazovale. — Iz namestniških razsod se je počasi navadne pravde (Gewohnheitsrecht) vstanovila. Kazni tiste so obstale v denarjih. Ali kmalo se je prevedilo, de denarne kazni niso zadostivne, de ne kaznujejo enakomerno, de reveža huje, bogatina manj zadenejo.

Zraven, kjer je vse to privatno ravnanje bilo (Vsak se je pritožiti mogel za krivico, če ne ni bilo nobeniga ravnanja), se je teško kaj dobilo; dolgo preiskovanje in žuganje toženca je ljudi naganjalo, raje z lepim pogoditi se, če ne pa vse pustiti.

To je pa hudodelstva grozno pomnoževalo. V okom priti jim, se je zopet nova naprava vpeljala, namreč skrive sodnišča (Behmgericht). Zdaj šele so jele vladarstva misliti, kako hudobijam v okom priti. V ti dobi najdemo strašne kazni, (terganje s kolesom, sožganje etc.), ki so se rabile skoraj brez razločka za majhne kot velike grehe.

Pa z vso ojstrostjo so hudodelstva le malo overale, torej se je mislilo, de je pritožna pravda kriva, de se kaznovavna moč ne more prav rabiti. Kmalo so pritožno odpravili in preiskovalno vpeljali, ki še dandanašnji v podlago služi.

Austrijske države so dolgo časa z nemškimi enake kaznovavne postave imele, v katerih je od leta 1532 tako imenovana Hochpeinliche Halsgerichtsordnung Karla V. veljala. Ferdinand III. je 1656 za estersko (Oesterreich) nadvojvodstvo pod Anižo lastno postavil; Leopold I. pa za česko, moravsko in sleško. 1770 je Maria Theresia vse preklicala in novo postavil

Haftgerichtsvordnung za vse avstrijske dežele dala. Pomankljivostim in napakam v okom priti, je Jožef II. 1787 novo občino postavil čez hudodelstva in njih kaznovanje in 1788 občni kriminalni red razglasil. Vendar je bilo tudi pri tih še poboljšanja treba. Zato se je pod cesarjem Leopoldom II. nov načrt napraviti in lastnim komisijam presoditi dal. Po njih prisodbi se je še enkrat pregledal in pod Frančiškam I. 3. kimovca 1803 razglasil.

III.

Razdelek.

Od izvirov, pripomočnih znanstev in literature avstrijske kaznovavne pravde.

Izvir kakiga znanstva je vse, iz česar tisto izteka, kar to znanstvo stori, kar v obseg njega spada, kar v njega razjasnenje in razumljenje služi. Izvir avstrijske kaznovavne pravde je toraj vse tisto, kar vstanovi pravila, po katerih se hudo djanje preiskuje, sodi, kaznuje i. t. d.

Pervi izvir kriminalne pravde je kaznovavna postava od 3. kimovca 1803. Zravno je pa še treba s posebnimi ukazi dvomljive reči semtertje razjasniti, sodnijam posebne pravila dati i. t. d. Časama se je število takih ukazov zlo narastlo, ki imajo tudi postavno moč, če so ali po vikšim cesarskim ukazu, ali od vikših uradov znotraj mej vradne oblasti izdane bile. Skerbelo se je, de se ti vkazi redno razglasijo in v postavnih nabirah v vedno hranijo. Dozdaj smo takih nabir dve doživeli, namreč zbiro pravnih postav, *Justizsammlung*, in zbiro politiških postav. Te dve z I. delam kaznovavne pravde ste glavni izvir avstrijske kaznovavne pravde.

Postavna kniga se razdeli v dva dela. I. del govori od hudodelstev in ravnanja pri taistih, II. del od težkih policijskih prestopov in ravnanja z njimi. Nas tiče prvi del in zlasti prvi razdelek tega, ki se s hudodelstvu in njih kaznovanjem peča.

Zunaj glavnih izvirov imamo za naše znanstvo tudi nekaj pomočnih izvirov, ktiri pomagajo glavne izvire bolj razumeti in rabiti. Taki so: a) postavni, kakor 1.) drugi del kaznovavne postave; 2.) druge kaznovavne postave v deželi, kakor, postavim, zoper prestopke mitnih in financnih postav; 3.) kaznovavne po-

stave za posebni stan, postavim, vojaški, ali za posebne okolnosti, postavim, zoper poškodvanje železnic i. t. d.

b) zgodovinski, namreč razlaganje razvijanja kaznovavne pravde in postave.

c) filozofijzki, ki se pečajo z razlaganjem filozofijzkih postav kaznovavne pravde.

d) zdravilski; k tem se prišteje sodniško zdravlilstvo, ki je posebno pri hudodelstvih vboja, umora i. t. d. potrebno.

e) praktični ali kriminalna prakтика (skušnja) pri ravnanju s hudodelniki.

Poslednič štejemo sem slovstvo kaznovavne pravde, posebno avstrijsanske (g. prof. Jenulla, Vazer, Maucher).

B.

Iz prevoda kazenskega zakonika.

Pervi del. Od hudodelstev. — Pervi odloček. Od hudodelstev in njih kaznovanja. — Pervo poglavje od hudodelstev sploh.

§ 1. Pri hudodelstev je treba hudobniga naklepa. Hudobni naklep se pa ne pripiše samo takrat u krivico, kader se je pred ali pri početji ali opušenji zlo, katero je z hudodelstvam združeno, naravnost premislilo in sklenilo, ampak tudi, kadar se je iz drugega hudobniga namena kaj počelo ali opustilo, iz kteriga zlo, ki je potem ustalo, večidel [:sploh:] pride [:izvira:] ali saj lahko priti more.

§ 2. Zatorej se djanje ali opušenje ne pripiše za ¹⁾ hudodelstev:

a) ako je sturivic čisto ob rabo pameti prišel.

b) ako je delo pri premenjavni norosti ob času, ko je norost trpela; ali

c) v kakšni, brez namena na hudodelstev naklonjeni polni pijanosti ali v drugi kakšni zmotjenosti misel, v kteri se storivec svojga djanja zavedel ni, dopernešeno;

d) ako storivec še štirnajstiga leta dopolnil ni.

e) ako se delo z neobranljivo silo zgodi;

¹⁾ Izvirnik piše pomotoma: sa.

f) ako se je taka zmeta [:blodnja:] pritaknila, ki v djanji hudodelstva spoznati ni dala;

g) ako je zlo z naključbe, nemarnosti [:nepaznosti:] ali nevednosti nasledkov djanja prišlo.

§ 3. Z nevednostjo pričijočih postav čez hudodelstva se nihče izgovarjati ne more, ker je njih krivičnost očitna.

§ 4. Hudodelstvo postane z hudobije storivca, ne iz posebnosti taistega, nad katerim se dopernese. Hudodelstva se tedej tudi na hudodelnikih, brezumnih, otrocih, spijočih, tudi na tacih osebah store, ki svojo škodo sami žele, ali v taisto privoljijo.

§ 5. Ne samo neposredni storivec je hudodelstva kriv, ampak vsakteri, kdor je z velevanjem, nasvetvanjem, podukam, podhvalo hudo djanje napeljal, naklepno k njemu priložnost dal, njegovo izpeljavo z premišljenim priskrebljenjem sredstev z odstranjenjem zadržkov ali na kakoržko koli vižo podpiral, pripomogel, k njega gotovimu izpolnenju priprinesel, tudi ta, kdor se je le naprej z storivcam zastran pomoč in podpore, ki mu jo ima po doprinešenimu delu dati ali zastran zneska [:deleža:] na dobičku in koristi zmenil.

§ 6. Kdor brez naprejšniga porazumljenja še le po storjenim hudodelstev storivcu pomoč in podporo nakloni, ali od hudodelstva njemu znaniga dobiček in korist potegne, se sicer ne sturi kriviga ravno tistiga, temuč pesebniga hudodelstva, kakor se bode le-to naslednje v teh postavnih bukvah vstanovilo.

§ 7. K hudodelstev ni potreba, de bi djanje dopernešeno bilo. — Že poskus hudiga djanja je hudodelstev, kakor hitro se je hudobneš djanja lotil, ktero k gotovimu izpolnenju pelja, doveršenje pa hudodelstva samo zavoljo nezmožnosti, zavoljo pritaknenja tujiga zaderška ali po naključbi izostalo.

§ 8. Zavoljo misel ali znotrajne namembe ako ni noben zvunajno hudo djanje začeto ali kaj taciga, kar postave vkažejo opušeno bilo, se od nikogar odgovor terjati ne more.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Kupec, za katerega se od prvotnega zemljiškoknjižnega vložka odpiše del posestva s prenosom dolgov, je upravičen plačati vknjižene prenešene dolgove, tudi če jih ni prevzel v svojo plačilno zavezo, in jih lahko ugovarja kompenzando nasproti dolžni ostali kupnini.

C. kr. okrajno sodišče v Šmarju je v pravni stvari Mihaela in Lucije G. proti Matevžu in Marjeti A. zaradi plačila ostale kupnine 300 K s prip. razsodilo:

Toženca Matevž in Marjeta A. sta nerazdelno dolžna priznati, da dolgujeta tožnikoma Mihaelu in Luciji G. iz kupne pogodbe z dne 6. julija 1903 kupninski del 300 K s 5% obrestmi od 21. januarja 1904.

Ugotovi se, da pristoja tožencema Matevžu in Marjeti A. nerazdelno proti tožnikoma Mihaelu in Luciji G. terjatev 300 K s 5% obrestmi od 14. januarja 1904.

Toženca sta vsled tega nerazdelno dolžna plačati tožnikoma od kupninskega dela 300 K 5% obresti od 2. januarju 1904 do 14. januarja 1904 tekom 14 dni pod izvršbo; obojestranski stroški se pobotajo.

Dejanski stan.

Nesporno je, da sta toženca na podlagi in glasom kupne pogodbe z dne 6. julija 1903 kupila od tožnikov zemljišče vl. št. 352 kat. obč. D., da sta se nerazdelno zavezala plačati del kupnine 300 K do 1. januarja 1904, ostanek pa ob letu, t. j. dne 6. julija 1904, do katerega časa bi morala tožnika odprodano posestvo očistiti vseh bremen. Nesporno je nadalje, da sta toženca že meseca oktobra 1903 na račun kupnine v roke tožnikovega zastopnika položila znesek 400 K, a s pogojem, da se vpošljejo tabularni upnici, Štajerski hranilnici, da sta potem denar od zastopnika dne 11. januarja 1904 dobila nazaj ter da sta dne 12. januarja 1904 vposlala dne 1. januarja 1904 kot ostala kupnina v plačilo zapali znesek 300 K Štajerski hranilnici na račun njene

terjatve proti tožnikoma. — Nesporno je končno, da je na tožnikovih posestvih okroglo 2800 K dolga vknjiženega.

Tožnika zahtevata od tožencev plačilo dne 1. januarja 1904 zapalega deleža 300 K s 5% obrestmi od 21. januarja 1904, ker bi bilo takrat to vsoto na njune roke izplačati, ker rok za izčiščenje odprodanega posestva še ni pretekel in ker je solicator njunega zastopnika tožencema prepovedal plačati naravnost Štajerski hranilnici; v tem pogledu predlagata zaslišanje priče Evstahija K.

Toženca likvidujeta le obresti od kupninskega dela za čas od 1. do 14. januarja 1904, predlagata v ostalem odklonitev tožbenega zahtevka, kajti poslala sta denar Štajerski hranilnici, ker sta se zbala izgube in ker je Štajerska hranilnica glasom izjave z dne 21. novembra 1903 zahtevala vsoto 858 K 85 h za izbrisno dovoljenje glede odprodanega posestva, nadalje ker je tožnikov zastopnik itak imel dne 1. januarja 1904 denar v rokah, katerega bi ne trebal vrniti. — Končno predlagata ugotovitev namesto tožnikov Štajerski hranilnici plačanega zneska 300 K s 5% obrestmi od 14. januarja 1904 kakor protiterjatve.

Glede na zatrjevano prepoved plačila ponujena in s sklepom dopuščena priča Evstahij K. izpove, da sta toženca pri njem dne 23. oktobra 1903 znesek 400 K položila pod pogojem, če se vsota porabi v očiščenje, da je Mihael G. spočetka bil zadovoljen s tem, da se pošlje ta vsota Štajerski hranilnici, pozneje pa je zahteval 300 K zase, meneč, da razbremeni odprodano posestvo, ko poteče rok. — Dne 11. januarja 1904 je vrnil priča res denar prvotožencu, to pa raditega, ker ga je le pogojno sprejel in ker ga on (priča) brez privoljenja tožnikov ni mogel odposlati hranilnici. —

Tožnika ostaneta pri tožbenem zahtevku, toženca pa predlagata, da se zahtevke glede na glavnico in stroške odkloni ter tožnika obsodi v povračilo obrambnih stroškov.

Razlogi.

Pripoznanjem tožencev je dokazano, da bi bila morala dne 1. januarja 1904 plačati tožnikoma kupninski del 300 K; vzlic temu pa je bilo na plačilo tega zneska mereči tožbeni predlog tožnikov odkloniti. — Tožnika namreč priznavata, da sta toženca

njunemu upniku, Štajerski hranilnici plačala enaki del 300 K, vsoto, ki je del one, katero je ta upnica zahtevala, da dá izbrisno dovoljenje glede na odprodano posestvo. V tem oziru stavljenemu predlogu tožencev, da se ugotovi Štajerski hranilnici namesto tožnikov plačana vsota 300 K s 5% obrestmi od 14. januarja 1904 kot protiterjatev, bilo je ugoditi, kajti znači se to odplačilo kot »negotiorum gestio« po zmislu §-a 1042 obč. drž. z. Če ne opravičen strah, pa vsaj sumnjo sta lahko imela toženca, da tožnika ne bodeta porabila kupnine v očiščenje, in da prideta morebiti v škodo, ker tožnika nista bila zadovoljna s tem, da se vpošlje vsota upnici, ampak sta denar zase zahtevala. Jasno je potem, da sta toženca poslala denar Štajerski hranilnici »animo obligandi,« da sta potem prosta plačila dne 1. januarja 1904 zapadlega dela v znesku 300 K; da je pa na drugi strani to plačilo tudi za toženca ugodno, ker se njun riziko glede na eventualno izgubo zmanjša, to stvari ne predrugači. V §-u 1042 obč. drž. z. izraženo »zakonito dolžnost« je razumeti pač kot pravno dolžnost v le-tem slučaju glede na pravno razmerje med Štajersko hranilnico kot upnico ter tožnikoma kot dolžnikoma in je torej podredba toženčevega dejanja pod ta zakon opravičena.

Toženca je torej bilo obsoditi le v plačilo 5% obresti od kapitala (kupninskega dela, zapalega dne 1. januarja 1904) v znesku 300 K, za dobo od 2. januarja do 14. januarja 1904, ko je došlo plačilo vsote 300 K v roke upnice tožnikoma v korist.

Obojestranski stroški so se pobotali v zmislu §-a 43 civ. prav. reda.

Zoper to rzsodbo sta vložila tožnika priziv, ker je prvi sodnik ugodil kompenzacijskemu ugovoru tožencev; toženca sta pa vložila rekurz, ker je prvi sodnik oboje stroške vzajemno pobotal. Rekurz se je opiral na določbo §-a 41 c. pr. r., češ da sta tožnika tožila na poplačilo zneska 300 K, dočim sta zmagala samo s 5% obrestmi od zneska 300 K za 12 dni, torej le z nekoliko vinarji, a toženca sama sta zmagala s svojo ugotovitveno zahtevo popolnoma. —

C. kr. okrožno sodišče je prizivu tožnikov ugodilo, rzsodbo prvega sodnika izpremenilo in spoznalo: Toženca Ma-

tevž in Marjeta A. sta nerazdelno dolžna plačati tožnikoma Mih. in Luciji G. oni del kupnine za zemljišče vl. št. 352 kat. obč. D. iz kupne pogodbe z dne 6. julija 1903, kateri je dne 1. januarja 1904 v plačilo zapadel, v znesku 300 K s 5% obrestmi od 2. jan. 1904 naprej (torej ne samo obresti od 2. januarja do 14. januarja 1904) in jima povrniti pravnne stroške prve instance v odmerjenem znesku K 38'80 in prizivnega postopanja v znesku K 52'84 vse v 14 dneh proti izvršbi. Predlog tožencev, naj se ugotovi, da jima pristojna nerazdelno proti tožnikoma terjatev 300 K s 5% obrestmi od 14. januarja 1904 se začasno zavrača. — Odločba o rekurzu tožencev odpade.

Dejanski stan.

Tožnika izpodbijata razsodbo prvega sodnika radi napačne pravne presoje, opirajoča ta razlog na §-e 1424, 1422, 1423, 1038, obč. drž. zak., in predlagata, da se rozsodba spremeni in njunemu tožbenemu zahtevku ugodí.

Toženca zanikujeta v odgovoru na priziv utemeljenost navedenega razloga, razmotrujeta dejansko gradivo razprave v zmislu svojega stališča ter da bi bilo na podlagi tega gradiva celo sklepati, da se je med strankami, ker sta tožnika sprva bila zadovoljna, sklenila nova pogodba, po kateri bi bilo plačano vsoto ravno doposlati upnici, Štajerski hranilnici.

V rekurzu pa navajata toženca, da je bil izrek, s katerim so se stroški v pravdi nasprotno pobotali, neutemeljen, ker sta tožnika le za malenkosten znesek na obrestih zmagala, in predlagata torej prvič zavrnitev priziva tožnikov in drugič spremenitev rozsodbe glede izreka o stroških ter priznanje vseh stroškov.

Stranki sta se sicer odpovedali prizivni razpravi. Ker je pa sodišče smatralo dopolnitev razprave v svrhu predložitve kupne pogodbe za potrebno, se je dopustil pri tej dokaz po tej listini.

Razlogi.

Pogodbe je v zmislu §-a 902 obč. drž. zak. ob času, na mestu in po načinu izvršiti, kakor so stranke določile. Tudi ugovor neizpolnjene pogodbe, kakor je v §-u 1052 obč. drž. zak. izražen, obvelja le v tem obsegu, kolikor je po pogodbi določeno,

da mora ena ali druga stranka najprej svojo obvezo izvršiti. Glede plačila dolga veljajo zopet določila §-ov 1422 do 1424 cit. zak. zlasti, koliko da sme tretja oseba poplačati dolga in komu je sploh plačati.

Tukaj je po pismeni pogodbi z dne 6. julija 1903, kakor se izrecno priznava, dokazano, da sta toženca morala tožnikoma brezpogojno na kupnini izplačati do konca l. 1903 znesek 300 K, potem ostanek 200 K z obrestmi tekom enega leta, t. j. do 6. jul. 1904, in istotako je v §-u 3 te pogodbe določeno, da morata tožnika tekom enega leta izčistiti odprodane parcele od vknjiženih bremen. Pogodbeno sta torej toženca nedvomljivo in nepogojno bila zavezana plačati iztoževano vsoto do konca l. 1903, in nastane torej vprašanje, je li zaveza, kakršno trdita toženca, ugasnila vsled navedenega plačila na Štajersko hranilnico.

V tem oziru pravno ni povsem pravilno, ako se plačilo vknjiženega dolga od strani lastnika sozavezanega zemljišča (ako je le hipotekarni dolжник in pogodbeno ni v to zavezan) označuje za »negotiorum gestio« v zmislu §-a 1042 ali prejšnjih §-ov obč. drž. zak., ampak on je dejansko solidaren, če tudi le hipotekarni sodolжник in je torej, ako on dolg iz svojega plača, upravičen, zahtevati povrnitev, seveda vse v mejah eventualne pogodbe z istim. Jasno je torej, da bi imela toženca pravico zahtevati povrnitev plačanega zneska takoj, ako ne bi pogodba določila, da morata izčistiti bremena tožnika in tudi to šele do 6. julija 1904, ter dalje, ako ne bi tožnika, še celo dokazala po priči Evstahiju K., da sta tožencema prepovedala to plačilo Štajerski hranilnici.

Pri tem položaju je torej gotovo, da toženca svojega bistveno »compensando« ugovarjanega plačila vsaj pred pretekom 6. julija 1904 iztoževanemu zahtevku ne moreta ugovarjati in se znači torej prizivni razlog tožnikov utemeljen.

Na novost v odgovoru na priziv, da sta bila tožnika spočetka zadovoljna s plačilom na Štajersko hranilnico, kar je priлично omenjal priča Evstahij K., se ni moglo ozirati, ker primanjkuje določnost trditve in torej nje merodajnost.

Ugoditi je bilo torej tožnikovemu prizivu in rabsodbo prvega sodnika predrugačiti.

Izrek o stroških temelji v določbah §-ov 41 in 50 c. pr. r. in ob tem izidu priziva tudi ni treba kakega izreka o rekurzu tožencev glede stroškov.

Zoper to sodbo sta vložila toženca revizijo, kateri je c. kr. najvišje sodišče z odločbo od 13. junija 1904, opr. št. 9108 ugodilo tako, da je sodbo prizivnega sodišča spremenilo in sodbo prvega sodišča v glavni stvari potrdilo. — Potem je z ozirom na rekurz tožencev proti prvi sodbi glede stroškov razsodilo, da sta tožnika dolžna poplačati tožencema stroške vseh treh instanc v znesku K 151:40 v 14 dneh pod izvršbo, dočim morata tožnika svoje prizivne stroške sama trpeti.

Razlogi.

Reviziji, vloženi iz razloga §-a 503, št. 4, c. pr. r. ni odrekati upravičenosti. — Glasom ustanovljenega dejanskega stanu sta imela toženca po kupni pogodbi od 6. julija 1903 plačati tožnikoma dne 1. januarja 1904 del kupnine 300 K. Po isti kupni pogodbi sta pa tožnika zavezana izčistiti odprodano zemljišče tožencema do 6. julija 1904 na svoje stroške. Ker so se tedaj bremena nesporno prenesla na novi vložek tožencev, sta postala ta dva glede vknjiženih terjatev hipotekarna in s tem tudi solidarna dolžnika s tožnikoma vred. Od tožnikov imata toženca iz naslova pogodbe (ki obvezuje tožnika, da odprodano, oziroma odpisano zemljišče izčistita) terjati povračilo za plačila, koja sta storila vsled solidarnega obveznega razmerja.¹⁾

Plačila hranilnici v znesku 300 K tedaj ni presojeti s stališča poslovanja brez naloga in tako je brez pomena vprašanje, sta li bila tožnika s tem zadovoljna ali ne. — Pač pa sta tožnika v zmislu §-a 896 o. d. z. tudi brez poprejšnjega prenosa pravice, oziroma brez cesije in glede na pravno razmerje, ustanovljeno s kupno pogodbo, po kateri imata tožnika odprodane parcele na svoje stroške od vseh bremen izčistiti — upravičena zahtevati povračilo vseh plačil, ki jih storita na račun vknjiženih terjatev.

¹⁾ Stubenrauch je mnenja, da je kupec z bremeni odpisanega delnega zemljišča, čeprav prenešene terjatve ni prevzel, upravičen plačati jo in zahtevati od prodajalca povračilo, toda v zmislu §-a 1042 od. d. z., in se sklicuje na odločbo najvišjega sodišča od 20. avgusta 1852, št. 8361.

S tega stališča pa tudi tožnika ne moreta ugovarjati, da je bilo zemljiško knjigo izčistiti šele julija 1904, zlasti ker nista ugovarjala, da glavnica hranilnice še ni zapadla, a temu se pripomni, da so bile obresti pri hranilnici glasom njenega lastnega poročila na dolgu več, nego eno leto. Nasprotno sta bila toženca upravičena zahtevati povračilo takoj in je je torej tudi compensando ugovarjati proti delni kupninski terjatvi 300 K v enaki višini.

Zategadelj je bilo sodbo prizivnega sodišča spremeniti in sodbo prvega sodišča potrditi, v kolikor je ista kompenzacijski ugovor dopustila.

Kar se pa tiče stroškov, je prvi sodnik proti določbi §-a 41 c. pr. r. stroške prve instance vzajemno pobotal. Rekurz tožencev je upravičen, ker sta tožnika zmagala samo z malenkostnim zneskom nekaterih vinarjev. Potemtakem je bilo po §-ih 41 in 50 c. pr. r. razsoditi, da sta tožnika dolžna tožencema stroške vseh treh instanc, in sicer v znesku 151 K 40 h povrniti, dočim morata stroške brezuspešnega priziva sama trpeti.

Dr. J. V-o.

b) Priposestovanje služnosti voznega pota na gozdnem ozemlju ni možno (ces. patent 5. julija 1853, drž. zak. št. 130.).

A je tožil *B-a*, naj prizna, da je njegov travnik parc. št. 190/21 d. o. Veliki Trn, ki je bil pa pred kakimi 5 leti še gozd, prost služnosti voznega pota, ki ga toženka trdi in izvršuje. *B* je ugovarjala tožbenemu zahtevku, da je to služnost priposestovala, ker jo je izvrševala nad 30 let od tožbe nazaj računajoč. To okolnost so dopuščeni svedoki potrdili, toda tožnik je prigovarjal, da ni odločilna, ker je bilo služeče zemljišče še pred kratko dobo gozd in torej služnosti po l. 1853 sploh ni bilo moči priposestovati v zmislu ces. pat. z dne 5. julija 1853. št. 130. drž. zak.

Okrajno sodišče v Krškem je z razsodbo 5. maja 1904 zavrnilo tožbeni zahtevek ter je v tem oziru navedlo naslednje razloge:

Odstavki 1, 2 in 3 *lit. a* patenta z dne 5. julija 1853 št. 130. drž. zak. se morejo po smotru tega zakona nanašati le na pravice, v tujem gozdu sekati les in ga jemati zase, dalje

na pašne pravice ter na take gozdne služnosti, ki se tičejo teh zemeljskih pridelkov. To izhaja nedvomno iz načel, določenih v §-ih 15—20 in 24—32 navedenega patenta za uredbo in odkup takih pravic, kjer se nikjer ne imenuje služnosti gozdnih potov, ter sicer tudi ni nikjer prepovedano ustanoviti in pridobiti si služnosti takih potov. V to pa gotovo tudi ni bilo nikake potrebe, kajti trditi se pač ne more, da bi bili gozdni poti škodljivi gozdom in za gozdne namene namenjenemu svetu, in v resnici se doslej služnosti takih potov ni niti urejevalo, niti odkupovalo. Ta služnostna pravica torej ni taka, da bi se od razglasitve imenovanega patenta naprej ne mogla več priposestovati.

Proti tej rzsodbi se je tožnik prizval iz razloga krive pravne presoje.

Okrožno sodišče v Rudolfovem je z rzsodbo z dne 27. junija 1904 prizivu ugodilo.

Razlogi.

Prizivu je bilo ugoditi ter s spremembo prvosodne rzsodbe rzsoditi po tožbenem zahtevku, ker je prizivni razlog neprave pravne presoje utemeljen.

Toženka sama priznava, da je bila tožnikova parcela št. 190/21 kat. občine Vel. Trn, po koji si prilastuje na korist svoji gozdni parceli št. 181/14 iste kat. občine služnost kolovoza, do leta 1900 še gozd in da pri tožnikovem posestvu, h kojemu pripada njegova parcela št. 190/21, na korist toženkine parcele št. 181/14 ni vknjižena zahtevana služnostna pravica kolovoza.

Po takem pa z ozirom na določbe §-ov 1, 6 in 43 ces. patenta z dne 5. julija 1853 št. 130 drž. zak. ni utemeljen toženkim ugovor, da je zahtevano služnost kolovoza pridobila potom tridesetletnega priposestovanja, kajti od leta 1900 se je ta služnost značila za poljsko služnost na gozdni parceli, a § 43 navedenega ces. patenta določa, da od dneva razglašenja tega patenta takih služnostnih pravic ni moči več pridobiti potom priposestovanja. Da je bila zahtevana služnost kolovoza že priposestovana leta 1853, tega toženka niti ne trdi. Z ozirom na to jasno določbo navedenega patenta se vožnje toženke in njenih

posestnih sprednikov na parceli št. 181/14 kat. občine Vel. Trn preko sedaj tožniku lastne parcele št. 190/21 iste kat. občine Vel. Trn do l. 1900, ko se je ta parcela spremenila iz gozda v travnik, ne značijo za izvrševanje posesti služnosti kolovoza, ki bi mogle voditi do priposestovanja te služnosti. (§-i 43 in 6^a cit. ces. patenta). Deželni zakon za Kranjsko z dne 8. januarja 1889 št. 7 dež. zak. pa ni ničesar spremenil na materijalnopravnih določbah cit. ces. patenta, marveč je samo le v formalnopravnem obziru razsojo o obstanku in neobstanku takih služnosti podvrgel podsodnosti sodišč. Ni pritrđiti prvosodnemu in rekurentovemu pravnemu nazoru, da služnosti kolovoza ne spadajo pod določbe cit. ces. patenta, kajti svrha določeb tega ces. patenta je bila, pospeševati gozdno gospodarstvo ter po možnosti osloboditi gozdni svet bremen, ovirajočih gozdno gospodarstvo; ni pa dvomiti, da med taka obremenjenja spapajo tudi služnosti gozdnih kolovozov.

Revizijo toženke radi neprave pravne presoje je najvišje sodišče zavrnilo z rzsodbo 5. oktobra 1904 št. 11875.

Razlogi.

Cesarski patent z dne 5. julija 1853 drž. zak. št. 130., s katerim se ustanavljajo določila o uravnavi in odkupu drvarščine, paše in pravic dobivati gozdne pridelke, omenja v §-u 1. št. 3^a vseh poljskih služnosti, ki niso navedene v odstavkih 1. in 2., ako je služee posestvo gozd ali. za gozdne nasade namenjen svet. Ker se pa oznamujejo za spadajoče pod patent §-a 1. št. 1. vse drvarščine ter pravice za dobivanje lesa in gozdnih pridelkov v tujem gozdu in iz njega, pod št. 2 pa pašne pravice na tujem svetu, tedaj bi težko da preostala kaka poljska služnost za št. 3^a §-a 1, ako naj bi poljska služnost poti ne spadala podenj. Zakonodavec bi bil gotovo izvzel to najbolj pogostno poljsko služnost, ako bi bil hotel, da se patent ne uporablja nanjo.

Ni resnično, da ta služnost ni sposobna za uravnavo; ta bi obstajala prav v odkazanju kakega določenega pota. Po §-u 6^a navedenega patenta spadajo pa v §-u 1. št. 3^a omenjene služnosti k tistim, o katerih je odkup in uravnavo opraviti uradoma; vsled tega pa jih je šteti tudi med tiste, ki se po §-a 43. tega patenta ne dajo več priposestovati. Ta zakonova točka pa dalje določa, da

je celo pretrgana posest, ki je bila započeta sicer pred uveljavljenjem tega patenta, toda ne dokončana v tej dobi do priposestovanja. Iz tega pa izhaja z nepobitno silo, da tudi kasneje započeta posest ni sposobna, da bi vodila do priposestovanja, ako se ta pravna posest tiče služee zemlje, obsegajoče gozd ali za gozdni nasad določeni svet. Kadar tako ozemlje preneha biti gozd, tedaj pač preneha določilo patenta, toda ta prememba obdelavne lastnosti ne vpliva nazaj, nje vpliv pričinja še le v trenutku, ko se je obdelavna prememba izvršila. Do tedaj pravna posest ni bila sposobna za početek priposestovanja, ker je to sposobnost izključeval § 43 patenta. Ker je pa ta obdelavna prememba, kakor se priznava, pri služee zemljišču nastala šele pred kakimi 5 leti, poprej pa je isto bilo gozd, zato je možno pravno posest računati šele od tega časa. Pri tem nima nikakega pomena, da je tožnik kupil zemljišče, kakršno je sedaj, prav zato ne, ker prejšnje pravne posesti do obdelavne premembe ni vračunati v priposestovalno dobo.

Pravno naziranje prizivnega sodišča, ki vsled navedenega patenta ni uvidelo, da je priposestovanje služnosti pota dovršeno, ker se ni bila dosegla potrebna doba, torej ni pravnopomotno, nego je bilo revizijo zavriniti. —/—

c) Za škodo, ki nastane iz kazenskega preganjanja nekrive osebe, ni odgovoren pravi storilec, ker ni samega sebe ovadil. Zahtevku odškodnine treba vzročnosti med škodo in toženčevim dejanjem (§§-i 1294, 1295, 1311 o. drž. zak.).

A je tožil *C*-o, dedinjo in hčer pokojnega *B*, da mu naj plača odškodnino za izdatke v kazenski pravdi v znesku 234 K.

Okrajno sodišče v Ribnici je zavrnilo tožbeni zahtevek in tožitelju naložilo povračilo toženkinih stroškov.

Dejanski stan.

Tožitelj je bil pri okrajnem sodišču obsojen radi prestopka tatvine, češ, da je vzel eno bukev. Kazensko prizivno sodišče pa ga je vsled priziva oprostilo dotične obtožbe. Kasneje pa je bil radi istega dejanja obsojen *B*, zapustnik toženke. Tožitelj sicer

priznava, da ga *B* sodišču ni ovadil, niti da je kakorkoli krivdo zvrčal nanj, toda ga ima odgovornega za vse svoje izdatke in škodo, ki jih je imel v kaz. pravdi, zato, ker je toženec dobro vedel, da je on v preiskavi in da je bil pred prvim sodnikom celo obsojen, a je pa vzlic temu molčal. Toženka priznava, da je imel tožitelj vsled omenjene kaz. pravde res toliko troškov, kolikor jih zahteva, oporeka pa, da bi jih bil zakrivil njen pravni prednik.

Razlogi.

Škoda komu nastane ali s tem, da kdo kaj stori, kar mu je storiti prepovedano, ali kaj opusti, kar mu je zapovedano storiti, ali pa tudi le po naključbi, ne da bi kdo kaj zakrivil (§ 1294 o. d. z.). Po krivdi povzročeno škodo mora oškodovancu povrniti povzročitelj, če mu dokaže škodo in krivdo. Ako torej oškodovanec zahteva odškodnino, mora dokazati, da je povzročitelj te škode njemu nasproti nekaj storil, česar bi ne bil smel storiti ali pa njemu nasproti nekaj opustil, kar bi bil moral storiti, nadalje, da je nastala škoda dotičniku vsled tega dejanja ali opustitve in da je bilo to dejanje ali ta opustitev krivična.

Kakor kaže dejanski stan, je prednik toženkin v resnici storil kaznivo dejanje, katerega je bil ovaden in celo krivim spoznan tožitelj, a tega dejanja ni storil — tožitelju nasproti, ali z drugimi besedami: škoda ni nastala tožitelju iz tega dejanja, marveč iz popolnoma drugega, pri katerem ni sodeloval, namreč iz ovadbe. Dejanje toženkinega prednika ni torej v vzročni zvezi s škodo, katero trpi ali vtožuje tožitelj, kajti *B* ni z nobeno besedo ali na kak drug način zvrčal krivde na tožitelja, ni napravil proti njemu kazenske ovadbe in tudi sicer niti proti drugim ljudem omenil, da naj je tožitelj storilec. Ovadba se je bila napravila proti tožitelju brez najmanjše pripomoči ali ingerence od strani *B*-a, in nadaljno kazensko postopanje se je vršilo proti tožitelju po predlogih javnega obtožitelja. S tem pa, ker je *B* molčal, ko je videl in slišal, kaj se godi s tožiteljem, ker torej ni ovadil samega sebe, da bi bil rešil tožitelja, ni storil ničesar takega, kar bi ne bilo dovoljeno po zakonu; kajti kazensko-pravdni red nikjer ne zapoveduje, da mora storilec v kakršnemkoli slučaju ovaditi samega sebe. *B* bi bil odgovoren tožitelju za vtoževano vsoto le, če bi bil povzročil ovadbo na ta ali na oni

način, ker je edino le ovadba spravila tožitelja v stroške in sitnosti, ne pa podžaganje bukve.

Prizivno sodišče v Rudolfovem je z razsodbo dne 2. februarja 1903 tožbenemu zahtevku ugodilo.

Dejanski stan.

Proti prvi razsodbi je vložil tožnik priziv radi nepravilne pravne presoje stvari in sicer glede vsega izreka sodbe trdeč, da je v prvi vrsti pač dejanje — povzročilo preiskavo proti njemu in šele v drugi vrsti ovadba in pa pomotne izpovedbe prič, da je bilo dejanje svojevoljno in mu je torej po njegovi krivdi nastala škoda in da je dokazano, da je trpel on vtoževano škodo, ter predlaga, da se prvosodna razsodba spremeni in ugodi tožbenemu zahtevku.

V ostalem se sklicuje prizivno sodišče na dejanski stan, obrazložen v razsodbi sodišča I. inštanice.

Razlogi.

Tožnik mora dokazati 1.) da mu je nastala škoda, katere povračilo terjá od toženke in 2.) da je to škodo zakrivil *B*, katerega univerzalna naslednica je toženka.

V prvem pogledu priznava toženka, da je tožnik res imel vse te stroške v kazenski pravdi, katere sedaj vtožuje proti nji.

V drugem pogledu pa je opomniti, da je pač *B* zakrivil navedene stroške, kajti njegovo dejanje, njegova tatvina, je bila vzrok kazenski ovadbi, le-tá pa vzrok kazenskemu postopanju proti tožencu. Dejanje *B*-ovo je bilo tedaj posredno vzrok kazenske pravde proti tožitelju. Iz tega je razvidno, da je napravljena škoda v vzročni zvezi z dejanjem *B*-a. In ker je bilo dejanje le-tega tudi takšno, da si je mogel misliti, da pride zaradi njega kdo drugi v škodo, je smatrati, da je on zakrivil tožiteljevo škodo.

Toženka je zato dolžna v zmyslu §-a 1294 in 1295 o. d. z. povrniti tožitelju škodo, katero mu je zakrivil njen pravni prednik.

C. kr. najvišje sodišče je z odločbo dne 30. marca 1904 št. 2963 razsodbo prizivnega sodišča premenilo in obnovilo razsodbo prvega sodišča.

Razlogi.

Prizivno sodišče je tožbenemu zahtevku ugodilo na podlagi določil §§-ov 1294 in 1295 o. d. z., češ, da je oče toženke zakrivil tožiteljevo škodo, katere nadomestek se sedaj zahteva. Revizija upravičeno izpodbija to pravno presojo za nepravo.

Toženkin oče *B* je s tatvino pač oškodil lastnika *D*, a po ugotovitvah prvega sodnika, na katerih prizivno sodišče ni ničesar premenilo, nikakor ni zakrivil niti neposredno niti posredno, da se je tožitelja radi tega dejanja kazensko preganjalo in da je bil pred prvim sodnikom tudi obsojen. Toženkinega očeta *B* pa bi ne vezala nikaka odgovornost, tudi ko bi bilo kazensko zasledovanje tožitelja vzeti za naključje, ker ni uvideti, da je *B* to naključje povzročil v zmislu §-a 1311 o. d. z. Tatvina ob sebi nikakor ne povzroča kazenskega preganjanja in obsodbe kake neudeležene osebe. Gotovo bi bil *B* lahko preprečil kazensko zasledovanje in obsodbo tožiteljevo, ako bi se bil sam ovadil, toda zakrivil in povzročil pa tega ni.

Nedostaje torej vzročne zveze med početjem toženkinega očeta *B* po dejanju in med tožiteljevo škodo, še manj pa med to škodo in tatvino.

Reviziji toženke, oprti na §-u 503 št. 4, c. pr. r. je bilo torej ugoditi, razsodbo prizivnega sodišča premeniti ter obnoviti razsodbo prvega sodnika.

Dr. V.

d) Pod kakšnimi pogoji sme zastopnik revnih odložiti zastopstvo?

Prva instanca je odvetnika *A* odvezala od zastopstva stranke *B*, ki je nameravala pravdo proti *C* in *D* radi razveljavljenja izročilne pogodbe, z utemeljitvijo, da je iskanje pravice v tem slučaju brez upno. Stranka *B* namreč trdi, da ji je njen mož leta 1882. ustno izročil svoje zemljišče, da pa nista napravila nobene zadevne pogodbene listine in da je mož ostal vpisan kot lastnik v zemljiških knjigah; leta 1888. pa je njen mož isto zemljišče z izročilnim pismom dal hčeri *C*, ki je z izročilno in dedinsko pogodbo to zemljišče izročila svojemu možu *D*; ta pa je potem leta 1904. zemljišče zopet prodal drugemu, ki je tudi že v javni knjigi za lastnika prepisan. Obveza prvega moža *B*-inega

je pa brez vsake veljave, ker ni bila narejena v obliki notarskega pisma, in ko bi bila ta obveza vendar le pravoveljavna, obstajala bi vsekakor le proti *F*, ki je brez premoženja umrl. Označeno izročilno pogodbo iz leta 1888. izpodbijati pa je sedaj in že davno vsled ugasle izpodbojne pravice nemogoče. Ker torej stranka *B* svojega zahtevka po zakonu doseči ne more, bilo je zastopnika revnih *A* odvezati daljnjega zastopstva po čl. XXXIII. uvod. zakona k c. pr. redu.

Višje dež. sodišče v Gradcu je rekurzu tožiteljice *B* ugodilo s tem, da je predlog zastopnika dr. *A* zavrnilo.

Razlogi.

Izpodbijani sklep je bilo premeniti, ker v prošnji za postavitvev zastopnika revnih navedeni dejanski stan nikakor jasno ne kaže, da je brezuspešno upati povoljnega izida pravde. Ne glede na to, da s tem, če stranka *B* pravno kvalifikuje zahtevek, ni ovirano prosto gibanje zastopnika v svrhu uveljavljenja taistega, tudi še samo mogoči ugovor zastaranja ne more utemeljevati domneve, da ostane pravno postopanje brezuspešno, osobito ne, ker se v tem postopanju tudi morebiti doseže vprašanje eventualnega pretrganja zastaranja na podlagi razprave in na isti temeljčega dejanskega stanu. — Slučaj po zmislu čl. XXXIII uv. zakona k. c. pr. redu torej še sedaj ni dan ter je bilo rekurzu ugoditi.

C. k. r. najvišje sodišče je s sklepom z dne 19. aprila 1904 št. 5855 rekurzu odvetnika *A* ugodilo, spremenilo odredbo druge instance ter sklep prvega sodnika zopet obnovilo iz razlogov:

Po §-u 64 c. pr. r. pridobi stranka vsled dovoljene pravice revnih med drugim tudi pravico, da se jej doda odvetnik v svrhu brezplačnega zastopanja njenih pravic. Ako je tudi pritrđiti mnenju rekurznega sodišča, da pravna kvalifikacija, kakršno da zahtevku stranka, nikakor ne more ovirati prostega gibanja zastopnika pri uveljavljenju zahtevka, vendar to le velja v okviru dotične gotove pravde, za katero se je podelila pravica revnih in za katero se je brezplačni zastopnik postavil, — torej zoper iste osebe in za določen zahtevek, kojega hoče stranka sodnim potom uveljavljati že pri vložitvi prošnje za pravico

revnih, kar vse je treba izrecno naznaniti. — Ker pa bi stranka *B* tožbeni zahtevek proti zakonskima *C* in *D* radi neveljavnosti pogodeb, pri katerih se *B* ni udeležila kot pogodbeni stranka, uspešno le mogla staviti na podlagi izpodbijalnega zakona in ker so se dotične pogodbe glasom informacije že sklepale leta 1888 ter v §-u 29 izpodb. zak. določeni rok desetih let ni zastareni, marveč prekluzivni rok, pri kojem razlogi za pretrganje zastaranja ne veljajo, je vsekakor brezuspešno uveljavljenje gotovega, zastopniku revnih izročena zahtevka takoj razvidno, dočim vprašanje — je li mogoče uspešno uveljavljati odškodninsko zahtevo proti dedičem *F-a* ali proti zakonskima *C* in *D* iz kakega drugega naslova — tukaj ne pride v poštev, kajti pravica revnih in z isto združena postavitev zastopnika revnih se le razteza na že določen tožbeni zahtevek.

Pogoji, pod kojimi se v zmislu čl. XXXIII. uv. zakona k c. pr. redu more odstaviti zastopnik revnih, so torej dani in je bilo, ugodivši rekurzu, prvosodni sklep obnoviti.

K. W.

f) „Potrebni pravdni stroški“ odvetnika, ki bi lahko substituiral (§ 41. c. pr. r.).

A je tožil *B-a* pri okrajnem sodišču *D* za povišanje alimentacijskih prispevkov, kateri so mu bili svoj čas dosojeni pri okrajnem sodišču *C*. Tožnik si je vzel zastopnika v *C*, kateri ga je bil zastopal tudi v prvi pravdi in ki je tudi sedaj razpravljaj zanj v *D* pri okrajnem in potem vsled priziva tudi pri ondotnem prizivnem sodišču. Zastopniku sta obe sodišči dosodili stroške informacije in razpravljanja, nista mu pa dosodili dovoznih stroškov, glede na to, da je sporna stvar čisto enostavna in bi substituiranemu odvetniku v *D* informacija ne prizadela velikega truda in zamude.

Revizijskemu rekurzu tožiteljevemu c. kr. najvišje sodišče dne 5. julija 1904 pod št. 10361 ni ugodilo, oziraje se na stvarno in zakonito utemeljitev prizivne stopnje. *Dr. V.*

g) Potrebni pravdni stroški (§ 41. c. pr. r.) in odvetniški tarif.

Tožnica *A* je po odvetniku vložila tožbo proti tožencu *B* na priznanje, da je njena zemljiška parcela prosta služnosti voznega pota. Dispozicija preproste vsebine s ponudenimi dokazili vred je obsegala le eno stran pisane pole, pravdna stvar pa je bila cenjena na 300 K. — Na prvi razpravi je toženec takoj priznal, da si lasti rečeno služnost, navel pa je priče o okolnosti, da je to pravico izvrševal v priposestovalni dobi, ter vrhu tega še pričo *C* o tem, da je tožnici vse to znano bilo, predno je prevzela služečo parcelo. Navzočna tožnica in nje zastopnik nista ničesar pripomnila k toženčevim izvajanjem. Sodnik je toženčeve dokaze pripustil ter preložil razpravo v zaslišanje prič — tudi navedene *C* — in v nadaljevanje razprave. Ta prva razprava je trajala od 9 ure do 9 ure 25 min. dopoldne; tožničin zastopnik je precej potem zastopal drug spor do 10 ure 15 min. dopoldne. Koj drugi dan po tej razpravi je tožničin zastopnik vložil za drugo razpravo pripravljalni spis, v katerem je predlagal, naj se k njej vabijo 1.) ista priča *C*, ki bode potrdila dejstva, nasprotujoča toženčevim trditvam, 2.) še druge priče, ki bodo potrdile, da so toženca videle na to zemljišče vozečega po drugem potu. — Sodnik je odklonil vabilo vseh v tem oziru navedenih prič.

Pri drugi razpravi je sodnik zaslišal priče v zmislu sklepa prve razprave in navzočno pričo *C* še o zanikalni okolnosti, ki jo je trdila tožnica pri drugi razpravi; vsa druga dokazila je sodnik odklonil za nepotrebna.

Prvi sodnik je ugodil tožbenemu zahtevku, črtal pa je nekatere tožničine stroške delno ali popolno, osobito stroške pripravljalnega spisa z izrečno utemeljitvijo, ker so v njem ponudena le zanikalna dokazila, ki niso niti bila k dejanskem stanu spora potrebna, niti so se v njem uporabila.

Tožnica se je prizvala proti tej odmeri sploh in radi nekih odmerjenih točk posebe, med temi v podrobnem: 1.) ker je sodnik za sestavo tožbe (razen posebe priznanega zaslужka informacije) odmeril samo 5 K in toliko tudi za 25 minut trajajoči ²narok, 2.) ker so se črtali popolnoma stroški pripravljalnega spisa.

Okrožno sodišče v R. je rekurzu ugodilo s sklepom 20. julija 1904 ter ga je v navedenih točkah utemeljilo: Za negativno tožbo je priznal prvi sodnik od nastavljenih 7 K le 5 K in istotako 5 K za razpravo dne 27. aprila t. l. mesto zahtevanih 6 K. Oba zneska sta se povišala vsak na 6 K z ozirom na trud in porabljeni čas. Upravičena je tudi pritožba, ker so se črtali zaslužek in stroški pripravljalnega spisa, kajti pravdni spis z naznanilom okolnosti, ki jih je tožnica nameravala pri razpravi uveljaviti, ter prič v dokaz tem okolnostim je smatrati potrebnim, da se izogne preložitvi razprave, če bi bil sodnik smatral priglase okolnosti važne za razsojo. V pripravljalnem spisu navedenega dokaza pri razpravi 27. aprila še ni bilo mogoče ponuditi, ker se za toženčeve ugovore pred razpravo ni vedelo in ker je bilo zanj treba informacije in pogovora s stranko. Sodnik pa priglasi okolnostim tudi ni odrekel kar za naprej važnosti, ker je odredil njih povabilo na razpravo in je prič C zaslišal o dejanskih navedbah pripravljalnega spisa. Da pa toženčeva dokazila ne bodo uspešna in da ne bode treba nadaljnjih prič, tožnica ni mogla vedeti. —

Rekurzno sodišče pa ni pripoznalo samo navedenih zahtevkov, temuč tudi za vsak vpis v stroškovnik, da se je plačala dostavnina in pričnina po 30 h in pa vpis v stroškovnik, da se je rabsodba prejela (20 h), še vrhu 30 h za vpis in nje pregled.

Toženec je podal revizijski rekurz in ga izvel glede navedenih točk tako:

Dispozicija tožbe z načrtom vred obsega le eno stran pisane pole z 18 na široko pisanimi vrstami in je za to enostavno tožbo že prvi sodnik preveč odmeril, ker je poleg 5 K za sestavo tožbe pripustil tudi 2 K za informacijo. Isto velja o razpravi dne 27. aprila t. l. Tožničin zastopnik je le ponovil kratko tožbo; jaz sem navel priče za priposestovanje svoje pravice, drugo sem pa priznal; sodnik je razglasil dokazilni sklep in preložitev razprave; vse razpravljanje z zapisavanjem vred je trajalo 25 minut, kar je razvideti iz teh in iz priloženih spisov drugega spora, o katerem se je razpravljalo z istim zastopnikom takoj potem. Pri tej razpravi se je dopustil dokaz o mojih trditvah, da sem pravico vožnje priposestoval in da je tožnica o mojih vožnjah vedela. Tožnica in njen zastopnik sta bila pri

razpravi navzočna; ako sta mislila, da jima je treba protidokazov, naj bi jih bila navedla pri razpravi, dogovorila bi se bila lahko o tem takrat in morala bi se že pri sestavi tožbe, za katero informacijo se je pripoznala tudi pristojbina. Mesto tega pa sta tožnica in njen zastopnik potem istega razpravnega dne sestavila pripravljalni spis in ga drugi dan vložila. Ta spis ni samo protiven načelom ustnega postopanja, temuč podaje tudi popolnoma nepotrebna in neodločilna dokazila; zato tudi prvi sodnik ni vabil nobene ondi navedenih prič na drugo razpravo, nasprotna trditev v sklepu rekurznega sodišča pa je bila pomotna. Priča C je bila pozvana in zaslišana le vsled sklepa, objavljenega že pri prvi razpravi. Stroške pripravljalnega spisa je bilo torej črtati popolnem. Tožnici ne gre pristojbina 30 h za vpis v stroškovnik, da je plačala dostavnino, kakor ne vpis pričninskega plačila, ter ne pristojbina 20 h za vpis prejema razsodbe vrhu pristojbine za nje pregled in vpis (30 h), ker prvo in drugoomenjenega vpisa ni šteti med vpise pod tar. št. 20, tretjeomenjenega pa ne med vpise tar. št. 17. Sklep prizivnega sodišča o stroških naj se torej razveljavi.

C. kr. najvišje sodišče je dne 16. avgusta 1904 pod št. 13117 revizijski rekurz zavrnilo, sklicujé se na umestno utemeljitev rekurznega sodišča.

Pripomba: Dalo bi se sedaj pač dvomiti, so li umestne samo one po rekurznem sodišču priznane pristojbine, katere je utemeljilo (zaslužek razprave in pripravljalnega spisa), ali tudi vse druge navedene, večjidel manipulacijske pristojbine, katere je isto sodišče molče sicer priznalo, katerih pa posebe ni utemeljilo, čeprav bi bilo to jako želeti, kajti praksa je različna in z njimi se povečajo pravnne pristojbine tudi pri najmanjših sporih.

Dr. —č.

h) Analogna uporaba §-a 60 j. n.; — nedopustnost priziva v zmislu §-ov 495, 471 št. 2 in 501 c. pr. r., dasi je prvi sodnik sodil po navadnem okrajnosodnem postopanju. — Vprašanje, ali se je kaka pogodba prelomila, ne more biti predmet ugotovitvene tožbe.

Tožba Franceta P. zoper Martina Z. se je glasila: Toženec pripoznaj, da je razrušil zakupno pogodbo, ki jo je bil glede

svoje njive in travnika sklenil s tožiteljem v jeseni l. 1902. za 3 leta, s tem, ker je v jeseni l. 1903. to njivo zopet sam obsejal; vsled tega je tudi dolžan za odškodnino pogojitve povrniti tožitelju 20 K in stroške. — V tožbi je tožitelj izrecno poudarjal, da se hoče vsaki daljnji sitnosti izogniti in zaraditega zahteva samo za 10 vozov gnoja plačilo po 2 K, torej v znesku 20 K. Tožbeni predmet je cenil na 120 K, pravzaprav izrekel, da sprejme za sporni predmet 120 K.

Prvi sodnik je tožbeni zahtevek, ko je v rednem okr. sodnem postopanju razpravljal, zavrnil iz razlogov, ker je razprava glasom izpovedeb prič dognala, da se je zakupna pogodba sklenila le pogojno, namreč, ako toženec gre v Ameriko, da pa zakup takoj preneha, če toženec ne bi šel v Ameriko; faktično toženec ni šel z doma in je tedaj tožbeni zahtevek neutemeljen. —

Prizivno sodišče je s sklepom tožiteljev priziv v zmyslu §-ov 495, 471 št. 2 in 501 c. pr. r. za nedopusten zavrnilo iz razlogov:

Po vsebini tožbe smatra tožitelj, da je s tožencem sklenjena zakupna pogodba iz leta 1902. glede njive in travnika definitivno razrušena, in v tožbi izrecno navaja, da ne zahteva nič drugega, nego odškodnino za 10 vozov gnoja v vrednosti 20 K. Da bi tožitelj še kakšne druge posledice razrušene pogodbe pričakoval ali hotel uveljaviti izpolnitev zakupne pogodbe od strani toženca ali kakšno nadaljnjo odškodnino, — je po njegovih lastnih navedbah izključeno.

Potemtakem pa gre v tej pravdi očitvidno le za malotno stvar, ki bi jo že na prvi instanci bilo vršiti po predpisih §-ov 448—453 c. pr. r., in čisto nedopustno in nepotrebno pa je, da se tožbenim potom zahteva v svrhu pripoznanja odškodnine v znesku 20 K določitev predjudicialnega razmerja, je li tožitelj upravičen zahtevati odškodnino 20 K ali ne, in da se izrek o zahtevani odškodnini stori zavisen od ugotovitve pravnega razmerja, da se je pogodba razrušila. —

Po predpisih §-ov 228 in 236 c. pr. r. namreč in iz pravno-ekonomičnih ozirov ni dopustno, da bi se ugotovitvena tožba vložila, ako je že mogoče naperiti tožbo na plačilo ali

kakšno dajatev; to bi imelo čudne posledice in ravno v le-tem sporu se neumestnost oziroma nedopustnost takih tožeb takoj razvidi, ker se malenkostne stvari obravnavajo v nezakonitem postopanju ter zakoniti predpisi napačno uporabljajo v dosego namena, da se pravdno razmerje v nezakoniti obliki presoja.

Ako pa je tudi prvi sodnik razpravljal po predpisih rednega postopanja, kar samo ob sebi ničnosti ne tvori, nikakor ni izključeno, da se upoštevajo predpisi malotnega postopanja na prizivni instanci, kajti sodniku je uradoma upoštevati nedopustnost tožbe, koja izhaja iz gotovo določenih zakonitih predpisov, ker sodnik zamore le v onih slučajih razsojati, v katerih je za to po zakonu poklican in upravičen.

Jasno je torej, da je v našem sporu le soditi o malotni stvari, in v zmislu §-a 501 c. pr. r. je prvo rzsodbo le moči izpodbijati iz ničnostnih razlogov §-a 477 št. 1—7 c. pr. r., kar se pa ni zgodilo. Tožiteljjev priziv je torej po §-u 471 št. 2 c. pr. reda nedopusten in ker se je ta pomanjkljivost šele zapazila pri prizivni razpravi, bilo je priziv zavrniti v zmislu §-a 495 c. pr. r. —

C. kr. najvišje sodišče je s sklepom z dne 16. junija 1904 št. 9026 revizijski rekurz tožitelja zavrnilo.

Razlogi.

Iz vsebine tožbe izhaja, da išče tožitelj edinole odškodnino 20 K ter da samo za utemeljevanje tega zahtevka navaja, da je toženec proti pogodbi ravnal in jo kršil. Prednje vprašanje, koje je sodniku rešiti, je samo to, ali je zares toženec pogodbo prelomil. To vprašanje pa ni sposobno za ugotovitveno tožbo po §-u 228 c. pr. reda, ki zamore le imeti za predmet obstoj ali neobstoj kakega pravnega razmerja ali kake pravice ali priznanje pristnosti ali ugotovitev nepristnosti kake listine.

Zahtevk le-te tožbe, naj se izreče, da je toženec dolžan prizpoznati, da je zakupno pogodbo razveljavil, ko je kako določeno dejanje storil, ne ustreza predpisu §-a 228 c. pr. r. ter preostaja za presojo vrednosti spornega predmeta edinole zahtevk za plačilo odškodnine 20 K. V takih stvareh pa treba

postopati po načelih §-ov 448—453 c. pr. r. in tu je po analogiji §-a 60 jur. n. neodločilno, da tožitelj vrednost spornega predmeta v tožbi označuje s 120 K, ker ne more biti dopustno, da bi tožitelj po poljubni cenitvi svojega interesa pravdno stvar odtegnil zakonitemu postopanju.

Z ozirom na določilo §-a 501 c. pr. r. je torej izpodbijani sklep prizivnega sodišča po zakonu utemeljen in je moral ostati revizijski rekurz brezuspešen. *W.*

i) K bistvu prisojilne listine v zapuščinah (§ 174. zap. patenta.)

Po zapustniku *A* se je predložila navidezno pravilna pismena oporoča (§ 579. o. d. z.), v kateri je bil postavil za glavnega dediča sina *B*, a svojima gluhonemima ne samosvojima otrokoma *C* in *D* pa vrhu drugega volil tudi »obleko in obuvalo tako, da dobi vsaki po troje na leto in kakor priboljšek vsakemu po 200 K na leto.« Zapuščinsko sodišče je vendar zaslišalo dotične oporočne priče, obravnavalo je na podlagi teh pred sodiščem podanih izjav ter je po zapuščinskooblastni in nadvarstveni odobritvi obravnave po »oporočno umrlem *A*« izdalo prisojilo z dne 7. junija 1902., v katerem glavnemu dediču glede omenjenega volila nalaga, da jima »da obuvalo in obleko tako, da dobi vsaki po troje na leto, ter da, ako potrebujeta, jima da na leto poboljšek vsakemu po 200 K.« Prisojilo je stopilo v moč, toda dedič za l. 1903. ni hotel volilojemnikoma preskrbeti tretje obleke niti jima dati kak poboljšek v gotovini.

C in *D* sta torej tožila *B*-a na izplačilo obojnih dolžnosti. *B* je ugovarjal, sklicujoč se na prisojilo, da ničesar ne potrebujeta, da morata potrebo dokazati, ter je tudi ponudil dokaze, da nimata za to obleko in poboljšek nikake potrebe, in da *C* celo pijančuje.

Prvi sodnik je dopustil le dokazila iz zapuščinskih spisov ter je razsodil vsled toženčeve obveze iz zapuščinske razprave in prisojila popolnem po tožnikovih zahtevkih, ker je le-te zapustnik volil še vrhu drugega izgovorjenega potrebnega užitka in ker o njuni potrebi nimata določati toženec ali kaka druga okolnost, temuč tožnika sama, oziroma nju zakoniti zastopnik.

Prizivno sodišče je na toženčev priziv v nejavni seji razveljavilo prvosodno razsodbo, ker je prvi sodnik odklonil dokaz

po oporočnih pričah o vsebini in razlagi poslednje volje, ki vsled prisojila ni popolnoma jasna in ker zapuščinsko prisojilo nima konstitutivnega, temuč deklaratoren učinek ter izreka le to, kar je ustanovljeno v poslednji volji. Pravice dedičev in legatarjev imajo torej svoj naslov v poslednji volji zapustnikov in le-ta je merodajna za določitev vsebine njihovih pravic.

Pri obnovljeni prvosodni razpravi so oporočne priče izjavile, kakor že pri zaslišanju v zapuščinski stvari, da je zapustnik izprva v tem oziru volil le po dvoje obleke in po 50 gld., da ga je pa navzočni toženec sam nagovoril, naj voli po troje oblek in vsakemu po 100 gld., vsled česar je zapustnik rekel, da naj bo po troje obleke in po 100 gld., če bodeta potrebovala; kasneje se je še ugibalo, po kolikih zneskih naj bi se poboljšek dajal gluhonememu tožniku C, da bi preveč ne pil in končno je ena priča zapisala volilo brezuvetno, kakor je navedeno početkom tega sestavka, zapisano je prečital še večkrat oporočniku vpričo drugih dveh prič in toženca; oporočnik je izjavil, da je vse prav zapisano, in napravil križ pod pisanjem.

Prvi sodnik je tudi v drugi razsodbi popolnoma ugodil zahtevku obeh tožnikov iz teh-le razlogov:

Iz soglasne izpovedbe oporočnih prič izhaja, da je pokojni A obema tožnikoma končno volil obleko in obuvalo tako, da dobi vsak po troje na leto, za priboljšek pa vsakemu po dvesto kron na leto. Kar je bilo govorenega pred tem oporočnikovim odločilom, je imeti le za neko posvetovanje s pričami in glavnim dedičem. Ko je oporočnik uvidel, da je glavni dedič, današnji toženec, voljan dajati še znatnejši poboljšek, negoli ga je on prvotno nameraval, je odločil, da je dajati vsako leto vsakemu po troje obleke in po dvesto kron brez omejitve. Tako je oporočna priča poslednjo voljo tudi zapisala in oporočnik je to večkrat prečitano mu določilo jasno potrdil, rekši, da je prav zapisano.

Sodnik je sicer po zaslišanju prič in strank ugotovil, da se tožnik C večkrat opije, ne da bi s tem popolnoma zanemarjal gospodarstvena dela, vendar toženec te okolnosti, tudi ako bi bi bila znatnejša, ne more porabiti v svojo korist, da bi zato temu tožniku dajal manjši poboljšek, to pa tem manj, ker tožnika nista samosvoja, temuč imata določati nju varuh, oziroma var-

stveno oblastvo, kako naj se denarni poboljšek uporablja, da bo tožnikoma bolj zalegel. Ker toženec priznava, da tožnikoma za l. 1903 ni dal nič denarnega poboljška niti tretje obleke in ker sta oboje zahtevala po preteku tega leta, je bilo tožbenemu zahtevku ugoditi v zmislu §-a 687 obč. drž. zak.

Prizivno sodišče je na toženčev priziv potrdilo prvosodno razsodbo iz nje stvarnih in zakonitih razlogov: Tožnikoma se je volila obleka in poboljšek po 200 K nepogojno, tožnikoma torej ni treba dokazovati, da potrebujeta obleke in denarnega poboljška. Beseda »poboljšek« znači tudi že po pomenu besede in običajni razlagi to, kar se komu določi čez potreben užitek.

Na revizijo toženca iz razlogov §-a 503. št. 3 in 4 civ. pr. r. je c. kr. najvišje sodišče razsodilo z odločbo 1. julija 1904 št. 9769: Toženec mora tožnikoma na račun užitka iz prisojila po A z dne 7. junija 1902 za l. 1903. še dati vsakemu po eno popolno obleko in pa poboljšek vsakemu po 100 K. — Tožnika se zavračata z višjima svojima zahtevkoma vsaki po 100 kron.

Razlogi.

Predvsem je omenjati, da sta tožnika pri razpravljanju izjavila, da zahtevata užitni zastanek le za l. 1903., soditi je torej samo o tem zahtevku. Za vprašanje, če je ta zahtevek tudi gotov, pa je podstava prisojilna listina¹⁾ okrajnega sodiča z dne 7. junija 1902. Le-ta se opira na zapisnik o zapuščinski razpravi z dne 21. marca 1902, ki vsebuje tudi izkaz o nujnih deležih obeh gluhonemih tožnikov, za katere je nadvarstveno odobren. Iz te listine izhaja, da se je tožencu, kakor prevzemalcu očetne zapuščine, naložila preskrba obleke in obutala tako, da mora vsakemu tožencu nepogojno dajati po 3 obleke in obutala na leto. Tega se je tožencu držati, ne da bi smel zahtevati kakega izkaza dotične potrebe.

Zaradi poboljška 200 K pa ima omenjeno prisojilo pač pridržek o potrebi upravičenih prejemalcev; razsežaj prisojila je določiti po razlagi zapustnikove oporoke, a za to so važna raz-

¹⁾ Slične odločbe, da dedič ne more oporekati zapuščinskim dolgovom, odkazanih mu v prisojilu: z dne 2. maja l. 1878 št. 10.347 in 2. novembra l. 1877 št. 2259.

jasnila oporočnih prič, katere je zaslišalo tudi zapuščinsko sodišče, čeprav se mu je predložil spisek, ki je imel zunanjo obliko pismene oporoke. Iz dejstev, ustanovljenih po izpovedi prič, pa izhaja, da končni sklepi nižjih sodišč, tikajoči se nepogojne dolžnosti glavnega dediča, pač veljajo za poboljšek 50 gl. (100 kron) katere je zapustnik določil precej od začetka, ne pa tudi za tisti povišek, ki ga je končno na izpodbudo toženca potrdil tudi zapustnik. Zaradi tega poviška pa se je pokazalo, — čeprav spomin prič ni posebno trden, — da je imel zapustnik proti tolikim volilom pomisleke, glede prvega tožnika zavoljo ravnanja z novci, ki mu ni ugajalo, glede sotožnice pa z ozirom na nje manjše potrebe, ter da je zato postavil za pogoj višjemu priboljšku nastop potrebe.

Vsekakor ni razlogov za to, da bi se bila določitev take potrebe prepustila le samovolji ali previdnosti onega, ki mora dajatev opraviti, toda ravnotako bi ne bilo dopustno, da bi naj le upravičenec določal o vsakočasnem zahtevku. Najprej bi pač varstveno sodišče moralo o tem pretresati v zmislu §-a 219. o. d. z. — V tem sporu ni nikake podlage za tako določitev; varstveno sodišče ni v stvari storilo drugega, kakor da je dalo dovoljenje za tožbo, malo poučeni varuh pa ni mogel povedati nikakih podrobnosti o tem; pač pa se je ustanovilo, da se tožnik večkrat opije in da v pijanosti razsaja, o drugi tožnici pa se ni ugotovilo ničesar, kar naj bi povišalo njeno potrebo za višji denarni priboljšek.

Po sedanjem stvarnem položaju tedaj zahtevk za l. 1903, torej za preteklost, ni ugotovljen, v kolikor presega priboljšek po 100 K, nasprotno razumevanje prizivnega sodišča pa je pravnopomotno.

Dr. Volčič.

j) O predlogu hčere, da ji določi sodišče doto (§ 1221. obč. drž. zak.), katero naj ji dajo starši, je postopati v izven-spornem postopanju. Hči sme zahtevati doto tudi po sklenjenem zakonu.

Že po večletnem zakonu s Francetom G. je vložila Ana G. roj. P. pri c. kr. okrajnem sodišču v T. predlog, naj ji sodišče določi doto z zneskom 2800 K in naloži njenemu očetu Janezu P., da to doto zavaruje zastavnopravno pri svojih posestvih.

Okrajno sodišče je ta predlog zavrnilo iz razloga, ker predlagateljica ni dokazala, da ji je oče obljubil dati doto, in da se o stvari tudi ne more odločiti v izvenspornem postopanju, ker je po sklenitvi zakona samo soprog predlagateljice upravičen, zahtevati doto od Janeza P., če se mu je obljubila.

C. kr. okrožno sodišče v R. kot rekurzno sodišče je rekurzu Ane G. ugodilo, izpodbijani sklep spremenilo in odločilo, da mora Janez P. znesek 2800 K kot svojemu premoženju primerno doto za svojo hčer Ano G. roj. P. pri svojih zemljiških zastavnopravno zavarovati.

Utemeljitev.

Po §-u 1220. obč. drž. zak. pristoja nevesti, ako sama nima nikakega, ali pa vsaj ne zadostnega premoženja za primerno doto, pravica zahtevati od staršev, da ji dajo svojemu premoženju primerno doto, in določi po §-u 1221. obč. drž. zak., ako se starši sklicujejo na to, da nimajo premoženja, sodišče primerno doto. Predlog za tako sodno določitev je vložila Ana G. po večletnem zakonu s Francetom G.

Razlogi prvega sodnika, s katerimi je zavrnil to zahtevo Ane G., pa niso prikladni niti zakonitim določbam, niti slučaju. Če tudi ni dokazano, da je ob sklenitvi zakona obljubil oče Janez P. dati svoji hčeri, predlagateljici, kako doto, ne izključuje to njene pravice do dote, ker so starši po zakonu zavezani (§ 1220. obč. drž. zak.) dati svojim hčeram o priliki njih omožitve doto, svojemu stanu in premoženju primerno

Da bi hči po sklenitvi zakona izgubila pravico terjati doto, zato ni nikjer zakonite določbe, marveč je nasprotno razvidno iz §-a 1222. obč. drž. zak.

Res je, da bi imel soprog Ane G. pravico zahtevati doto in da bi to moral storiti pravnim potom, — toda samo, ako bi se bila dota obljubila njemu in to v obliki notarskega spisa. Ker pa vsega tega pomanjkuje, bi očitno soprog Ane G. brezuspešno stavil kakršenkoli zahtevak proti Janezu P. — Tako bi po argumentaciji prvega sodnika prišla Ana G. popolnoma ob svojo doto.

Bilo je torej rekurzu ugoditi, prvosodni sklep spremeniti in na podlagi izreka veščakov, da je zahtevana dota primerna premoženju Janeza P., določiti to doto z zneskom 2800 K.

C. kr. najvišje sodišče je revizijskemu rekurzu Janeza P., v katerem se je skliceval na razloge prvega sodnika in pobijal primernost zneska 2800 K, ugodilo v toliko, da je znesek dote znižalo na 2000 K, sicer pa sklep rekurznega sodišča potrdilo iz njegovih razlogov, katerim je še pridejalo, da naj tako stvar po §-u 1221. obč. drž. zak. uredi sodnik potom preiskave, torej v oficijalnem postopanju. *A. Levec.*

k) Ako se opira zahteva ženitne oprave (§ 1231. obč. drž. zak.) na storjeno obljubo, se ta oprava ne more terjati v izvenspornem postopanju, nego le pravnim putem.

Jožef R. je pri c. kr. okrajnem sodišču v K. vložil predlog, naj se njegovim staršem Janezu in Urši R. ter njegovi sestri Urši R. nerazdelno naloži, da mu morajo izročiti za ženitno opravo v 14 dneh pod eksekucijo obljubljeni zemljišče vložek št. 102. d. o. H. s pritiklinami in preničninami vred po primerni, od sodišča določeni ceni, ali pa mu plačati denarni namestek 600 K s 5% obrestmi od 3. dec. 1903.

Okrajno sodišče je predlog zavrnilo in nakazalo predlagatelja na redno civilnopravno pot, češ, da se o stvari ne more razpravljati in odločiti v nespornem postopanju. Ker sodišče tudi opozoritvi predlagateljevi ni ustreglo, nego ostalo pri svojem sklepu, je Jožef R. zoper oba sklepa vložil rekurz.

C. kr. okrožno sodišče v R. je rekurz zavrnilo in potrdilo oba prvosodna sklepa.

Utemeljitev.

Ko je Jožef G. s privoljenjem staršev dne 19. febr. 1903 stopil v zakon, ni zahteval od njih ženitne oprave v zmyslu §-a 1231. obč. drž. zak., marveč se je zanesel na njih obljubo, da mu bosta izročila svoje posestvo v last. Ker so se starši premislili in zemljišče s pritiklinami in preničninami izročili svoji hčeri Urši, nastopa Jožef R. naknadno v nespornem postopanju

proti izročiteljema in proti prevzemnici s predlogom, da mu morajo nerazdelno izročiti prepodano oziroma prevzeto imetje, ali pa mu izplačati nadomestek v denarju, namreč 600 K. Ta denarni nadomestek pa se ne opira morda na primernost s sedanjim premoženjem staršev, marveč tudi na neko obljubo, ki so jo svoj čas baje dali oče in mati ter njuni starejši sin, ki bi bil moral prevzeti od staršev zemljišče.

Zahteva Jožefa R. torej niti v enem, niti v drugem slučaju ni zahteva oprave v zmislu §-a 1241. obč. drž. zak., o kateri bi se naj odločilo v nespornem postopanju. Pritrditi je bilo torej mnenju prvega sodnika ter zavrivši rekurz kot neutemeljen potrditi izpodbijana sklepa.

G. kr. najvišje sodišče je revizijski rekurz Jožefa R. zavrnilo in sklep rekurznega sodišča glede na določbo §-a 16. ces. patenta z dne 9. avgusta 1844 št. 208 drž. zak. potrdilo, ker ni nobenega očitvidnega nasprotja z zakonom ali s spisi in tudi ni ničnosti.

A. Levec.

Kazensko pravo.

a) Ogladnik mesa je uradnik po zmislu §-a 101 k. z., in ogleadni listek je javna listina. Za dejanski stan hudodelstva po §-u 199 *lit. d)* k. z. je treba samo, da je moči listino, porabljeno za poskus prevare, po njeni zunanji obliki smatrati za javno listino. — *b)* Po §-u 12, zakona z dne 29. februarja 1880 št. 35 drž. zak. se sme žival samo takrat brez ogleda zaklati in porabiti za hrano ljudi, če je bila zdrava in ni bila niti sumna nalezljive bolezni.

Pri c. kr. okrožnem sodišču v Mariboru je bil Filip M. radi hudodelstva goljufije po §-ih 197 in 199 *lit. d)* kaz. zak., radi pregreška po §-u 18 zakona z dne 26. januarja 1896 št. 89 drž. zak. ex 1897 in radi prestopka po §-ih 12 in 45 zakona z dne 29. februarja 1880 št. 35 drž. zak., oziroma z dne 24. maja 1882 št. 51 drž. zak. obsojen po §-ih 202 in 35 kaz. zak. z uporabo §-ov 54 in 55 kaz. zak. v trimesečno ječo, poostreno z vsaktedenskim postom, in po §-u 389 kaz. pr. r. v povračilo stroškov.

M.-ovo ničnostno pritožbo je c. kr. najvišji sodni in kasacijski dvor z rzsodbo z dne 21. oktobra 1904 številka 11257 zavrnil ter ničnostnega pritožitelja obsodil v povračilo morebitnih stroškov kasacijskega postopanja.

Razlogi.

Proti krivdoreku radi hudodelstva po §-u 199 *lit. d)* kaz. zak. se ugovarja, da listek o ogledu živine ni javna listina, ker oglednik živine ni oblastveno upravičena oseba za napravo take listine; da grajani ogledni listek nima nikakih znakov javne listine in zlasti ne pečata; da v obtoženčevi domači občini sploh ni oglednika živine in mesa; da je zato inkriminirani ogledni listek upoštevati zgolj za privatno listino in da bi imel značaj javne listine samo tedaj, če bi bil poverjen od pristojnega okrajnega živinozdravnika. Temu pravnemu nazoru pa ni moči pritrditi.

Nadzorstvo vsega zdravstva in vrhovno vodstvo zdravstvenih zadev si pridržuje državna uprava za svojo posebno dolžnost (§ 1 državnega zdravstvenega zakona od 30. aprila 1870 št. 68 drž. zak.) Zdravstvena policija je po členu V. državnega občinskega zakona od 5. maja 1862. št. 18 drž. zak., v polnem obsegu odkazana samostojnemu delokrogu občin. Te imajo tudi dolžnost ogledovati živino in meso (§ 3 *lit. a)* cit. drž. zdrav. zakona). To ogledovanje je v posameznih kronovinah urejeno z redi o ogledovanju živine in mesa. V vojvodini Kranjski obstojajo zato gubernijalne odredbe od 25. maja 1820 št. 2777, 23. avgusta 1822 št. 10167, 17. avgusta 1839 št. 18369 in 1. februarja 1840 št. 1870 (zbirke zakonov za ilirske province iz l. 1820 št. 77, 1822 št. 124, 1839 št. 74 in 1840 št. 12).

Te odredbe določajo: da je ogledovanje živine in mesa odkazano lokalnim policijskim oblastvom; da ima občinsko oblastvo vzeti postavljene oglednike v prisego in dolžnost; da je ogled mesa izvršiti po obenem izdanih navodilih; da morajo ogledniki voditi ogledni zapisnik, ki je vanj vpisati dan ogleda, ime posestnika živine, označbo živali, izvid in ime oglednika; da je posestniku živali, če je bilo meso spoznano za zdravo in žival za klanje sposobna, izdati ogledni listek; da ima posestnik živali proti izreku oglednika, da je žival bolna in da se zato ogledni listek ne izda, pravico pritožbe na oblastvo; da ima slednjič ob-

činsko oblastvo dolžnost, zdaj pazdaj kontrolirati redno vodstvo oglednega zapisnika in strogo nadzorovati delovanje oglednikov.

Potemtakem ne more biti utemeljenega dvoma, da je oglednike mesa, postavljene od občin, smatrati v njihovem določenem delokrogu za oblastveno nameščene izvršilne in nadzorne organe, torej za uradnike, ki opravljajo v tej funkciji javno službo. Dalje ima po omenjenih predpisih ogledni zapisnik namen, da vanj oglednik kot uradnik zapiše izvid, ki ga stori po opazovanju v mejah svojih uradnih pravic, in da se z njim ugotovi oglednikova odredba na podlagi tega izvida. Dalje bodi ogledni zapisnik dokaz, da se je odredba pritožitelju razodela, in podlaga za odločbo pritožne instance. Ker je torej ogledni listek dobeseden izpisek iz oglednega zapisnika in daje posestniku živali pravico, žival zaklati, oziroma sirovo meso spraviti v promet, zato ima vso dokazno moč za vsakogar in proti vsakomur, ki je v položaju sklicevati se nanj.

Iz povedanega izhaja, da ogledniku mesa lastnosti uradnika po zmislu §-a 101 kaz. zak. in oglednemu listku, ki ga on izda, značaja javne listine po zmislu §-a 292 civ. pr. reda od 1. avgusta 1895 št. 113 drž. zak. ni moči odrekati.

§ 199 *lit. d)* kaz. zak. ne zahteva, da odgovarjaj ponarejena listina v svoji prvotni obliki vsem zunanjim oblikam javne listine. Za dejanski stan tega hudodelstva je treba samo, da je moči listino, porabljeno za poskus prevare, po njeni zunanji obliki smatrati za javno listino, to se pravi za tako, ki jo izda javen funkcionar v svojem delokrogu. To se je v le-tem slučaju zgodilo. Že to, da je v oglednem listku oglednik mesa Juraj K. izrecno označen za izdatelja, ne dá misliti, da je omenjeni listek samo privatno spričevalo. Ako manjka pečata na oglednem listku, še ni treba dvomiti, če je pristen, zakaj nikjer ni predpisa, da mora biti na oglednem listku uradni pečat. Trditev, da kraj Male V. nima oglednika živine in mesa, nasprotuje sodbeni ugotovitvi, ki pravi, da izvršuje to funkcijo Juraj K., katerega je obtoženec baje večkrat iskal, pa ga ni dobil doma. Uporaba §-a 199 *lit. d)* kaz. zak. potemtakem ni pravopomotna.

Enako brez podlage je izpodbijanje obsodbe radi pregreška po §-u 18/2 zakona o živilih z dne 16. januarja 1896 št. 89 drž. zak. ex 1897. Na navedbe, da obtoženec Janezu L. svinje ni

prodal za živilo, nego za blago, ker mu je ni izročil, da bi jo L. sam užival; nadalje da bi bil L. moral sam dati meso preiskati, preden ga je začel v svojem obrtu razpečavati, — je samo odvrniti, da otrebljeno svinjo samo na sebi ni smatrati za drugo nego za živilo, določeno za ljudi, in za tako jo je — po ugotovitvah okrožnega sodišča — obtoženec tudi smatral in L. kupil. Kaznivo dejanje po navedenem zakonu ne obstoji v opustitvi živinozdravniškega ogleda mesa, temveč v tem, da je obtoženec svinjino, vedoč, da je zdravju škodljiva, kljub temu spravil v promet. Z izročitvijo svinje L.-u je bil delikt storjen. Ali je dal L. meso pred uživanjem ali razpečavanjem živinozdravniško preiskati ali ne, za obtoženca niti ne pride v poštev.

Končno je ničen tudi ugovor, da se § 12 zakona z dne 29. februarja 1880 št. 35 drž. zak. tukaj ne da uporabiti, ker je bila žival zaklana v sili, meso pa določeno za posestnikovo domačo potrebo. Te zadnje okolnosti sodba ne ugotavlja, ker ne pove, da je obtoženec svinjo zato zaklal, da bi bil meso doma porabil, in da se je šele pozneje odločil, ponuditi meso mesarju na prodaj. Sploh pa ta okolnost ni odločilna. Zakaj po §-u 12 cit. zakona je pri vsakršnem pobijanju za silo ogled živine in mesa obvezen, torej tudi tedaj, kadar žival ni imela nalezljive bolezni, in najsi se misli meso doma porabiti. Klanje prešičev za domačo rabo je samo pod tem pogojem izključeno od ogleda, če je žival zdrava. Tega pa v tem slučaju ni bilo. Svinja je bila že prav pri koncu, in to niti v poštev ne pride, če je bila bolezni nalezljiva, kajti že sum nalezljive bolezni zadostuje. Žival se sme torej samo takrat brez ogleda zaklati in porabiti za hrano ljudi, če je bila zdrava. Da se v navzočnem slučaju ogled ni vršil, je na vsak način že zato proti citiranemu zakonu o živalskih boleznih, ker je bila žival v sili zaklana.

Krivdorek je potemtakem v vsakem oziru pravno utemeljen.

Ničnostno pritožbo je bilo zavrniti tudi, v kolikor se opira na materijalni ničnosti razlog št. 9/a §-a 281 kaz. pr. reda.

Dr. R.

Izpred državnega sodišča.

Za odločbo o zahtevku, da mora povrniti domovinska občina oskrbne stroške, ki jih je imela tretja oseba za domovinskega upravičenca, so pristojna sodišča. Pristojnost se ne ravna po merodajnem prejšnjem vprašanju, nego le po kakovosti zahtevka, ki je v takem slučaju zasebnopraven.

C. kr. državno sodišče je z odločbo 6. julija 1904, št. 275, spoznalo za pravo: Za odločbo o zahtevku H-ovem proti občini S. zastran povračila P-ovih stroškov za oskrbovanje Josipa R. v znesku 1152 K so pristojna c. kr. sodišča.

Dejanski stan.

Kakor izkazujejo priloženi sodni in upravni akti, je Marija R. svojega nezakonskega sina Josipa R. izročila l. 1893 P-u v oskrbovanje. Le-temu je do svoje smrti l. 1895. plačevala oskrbne stroške. Od 20. marca 1895. naprej pa P. ni dobival nobenega povračila za oskrbo in odgojo. Ko se je bilo po obsežnih pozvedbah dognalo, da ima Marija R. in torej tudi njen nezakonski sin Josip R. domovinsko pravico v občini S., je ta občina Josipa R. prevzela dne 18. decembra 1901 v oskrbo, a branila se je, da bi povrnila oskrbne stroške, ki jih je imel P. v dobi od 20. maja 1895 do 17. decembra 1901 in ki jih računa z 1152 K. Dne 28. oktobra 1901 je P. to svojo terjatev prodal H.-u za 110 K. Le-ta je potem kakor cesijonar P.-a vložil proti občini S. tožbo pri deželnem sodišču v C. na povračilo rečenih oskrbnih stroškov. Sodišče je s sklepom z dne 11. aprila 1902 tožbo zavrnilo radi nedopustnosti pravne poti, češ da tukaj gre za obvezo občine S. oskrbovati ubožce, katero zamore po zakonu od 3. decembra 1863, št. 105 drž. zak. ubožec sam, torej tudi vsaka tretja oseba uveljavljati le političnim potom. Rekurz zoper ta sklep je druga inštanca zavrnila z razpisom od 6. maja 1902. H. se je na to obrnil do pristojnega okrajnega glavarstva in prosil, da bi se oskrbni stroški do zneska 1152 K izterjali od občine S. s politično eksekucijo. Ta zahteva je bila iz materialnih razlogov in sicer zato odbita, ker je občina S. z zapisnikom od 3. decembra 1902 dokazala, da je P., od katerega H. izvaja svoj zahtevek, izjavil se, da bode otroka brezplačno oskrboval kakor

doslej. Deželna vlada je to odločbo okrajnega glavarstva vsled rekurza razveljavila radi nepristojnosti političnega oblastva, češ da po §-u 39 zakona od 3. decembra 1863., št. 105 drž. zak. odločujejo politična oblastva le o povračilu tistih oskrbnih stroškov, katero zahtevajo občine, dočim gre tukaj za zahtevo povračila zasebnika proti občini. To odločbo je c. kr. ministrstvo za notranja dela potrdilo z razpisom od 27. aprila 1904 št. 44170.

Ker so se tako sodišča, kakor politična oblastva izrekla, da niso kompetentna zastran H-ovega zahtevka, predlaga H., da naj c. kr. državno sodišče odloči ta negativni kompetenčni spor.

Razlogi.

Iz dejanskega stanu izhaja, da je tu v resnici opraviti z negativnim kompetenčnim sporom, kakršnega trdi predlagatelj.

C. kr. državno sodišče je ta kompetenčni spor rešilo tako, da so sodišča pristojna za odločbo predlagateljve zahteve zastran povračila oskrbnih stroškov v znesku 1152 K. Kajti v letem slučaju ne gre za zakonito pravico Josipa R. zastran oskrbovanja ubožcev proti domovinski občini, nego za povračilno zahtevo, ki je tretji osebi nastala proti občini S. menda s tem, da je tretja oseba imela za oskrbo Josipa R. 1152 K stroškov.

Vprašanje, ali mora občina S. te stroške povrniti tretji osebi (P.-u), odnosno pravnemu nasledniku (H.-u), ali ne, je zasebnopravno in spada torej v kompetenco civilnih sodišč. Stvar torej ni drugačna radi tega, da je za odločbo tega vprašanja brez pomena prejšnje vprašanje, ali je občina S. bila po določbah občinskega reda in domovinskega zakona dolžna oskrbovati Josipa R., kajti kompetenca se ne ravna po takšnih prejšnjih vprašanjih nego po kakovosti zahteve same, ki je v tem slučaju brez dvojbe zasebnopravna. Končno naj se še omenja, da o pristojnosti višjega avtonomnega oblastva po §-u 44 zak. od 3. decembra 1863, št. 105 drž. zak. radi tega ne more biti govora, ker ta § urejuje zgolj zakonito pravico do oskrbe, katera pristojna ubožču nasproti občini, dočim v tem slučaju gre za dolžnost občine porniti oskrbne stroške, katere je imela tretja oseba.

Dr. M.

Književna poročila.

Anton Kuder: Menično pravo. S posebnim ozirom na trgovsko poslovanje in na važnejša menična prava večjih držav. V Ljubljani 1904. Izdalo in založilo »Slov. trgovsko društvo Merkur.« Natisnili J. Blasnikovi nasledniki. — O tej knjigi priobčimo prihodnjič posebno recenzijo.

Dr. Fr. Leske, Dr. W. Löwenfeld: Die Rechtsverfolgung im internationalen Verkehr. Vierter Band: »Das Eherecht der europäischen Staaten und ihrer Colonien.« Berlin, 1904, Heymann.

S tem zvezkom je monumentalno delo o civilnem pravosodstvu vseh kulturnih držav dovršeno.

Dr. H. Herbatschek: »Ausgedinge oder Bauernversicherung.« Wien, 1904. Im Selbstverlage.

V tej knjižici pledira pisatelj za to, da se odpravi kmetsko užitkarstvo in nadomesti z obligatornim zavarovanjem za starostne rente, češ šele potem bo kmetski stan v resnici svoboden.

Dr. P. Gruwe: Indizielle Supplemente. 2. Jahrgang. August u. September 1904. Nr. 6 u. 7. Graz. Ulr. Mosers Buchhandlung.

Dr. P. Lederer: Lehrbuch des Handels- und Gewerberechtes für Handelsakademien und höhere Handelsschulen. Wien 1904, Alfred Hölder.

Dr. H. Löbl: Recht auf Unterhalt. Wien 1904 (Manz). Zeitschrift des Internationalen Anwaltverbandes. Wien, 1904. 2. Jahrgang.

Manzsche Gesetzausgabe. Fünfter Band. Erste Abteilung. Die Strafprozessordnung vom 23. Mai 1873 Nr. 119 R. G. Bl. samt der Vollzugsvorschrift, den Geschäftsordnungen für die Strafgerichte und Staatsanwaltschaften und allen ergänzenden und erläuternden Gesetzen und Verordnungen unter Anführung einschlägiger Entscheidungen und Beschlüsse des Obersten Gerichts- als Kassationshofes. Erste und zweite Abteilung. Elfte Auflage. Wien 1904.

Dr. J. Stern: Rechtsphilosophie und Rechtswissenschaft. Berlin 1904 (J. Guttentag).

M. Treu: Der Bankrott des modernen Strafvollzuges und seine Reform. Stuttgart 1904. Verlag von Robert Lutz.

Dr. V. Papafaa: Estudo historico e critico sobre o Notariado Austriaco Traducção do Italiano. (Extrahido da Gazeta do Notariado, de Lisboa.) Lisboa 1904. Typographia Lusitana-Editora.

Dr. K. Hugelmann: Sammlung der nach gepflogener mündlicher Verhandlung geschöpften Erkenntnisse des k. k. Reichsgerichtes. Begründet von weiland Dr. Anton Hye Freiher von Glunek. XII. Teil. 2. Heft. Jahrgang 1902. Wien 1904 (Manz).

Dr. E. Werunsky: Österreichische Reichs- und Rechtsgeschichte. Ein Lehr- und Handbuch. 5. Lieferung. Wien 1904 (Manz).

L. Pfaff, J. v. Schey und V. Krupský: Sammlung von zivilrechtlichen Entscheidungen des k. k. Obersten Gerichtshofes. 39. Band. Neue Folge,

V. Band. (Mit einem Verzeichnisse der Gesetzesstellen und einem systematischen Register.) Wien 1904 (Manz).

Die Freiheitsstrafe im Anklagestande und ihre Verteidigung: Von Straf-anstaltsdirektor von Sichart in Ludwigsburg. Heidelberg 1904 (Carl Winters Universitätsbuchhandlung).

Dr. H. Fedlička und Dr. O. Mann: Das österreichische Personalsteuergesetz nach dem derzeitigen Stande der Praxis. Wien 1904 (Hölder).

Dr. H. Hoegel: Geschichte des österreichischen Strafrechtes in Verbindung mit einer Erläuterung seiner grundsätzlichen Bestimmung. Erstes Heft: I. Übersicht der Geschichte des österreichischen Strafrechtes. II. Die allgemeinen Schuldformen. Wien 1904, (Manz).

Dr. H. Reißig, Senatspräsident am k. k. Verwaltungsgerichtshofe: Judikatenbuch des Verwaltungsgerichtshofes. Sechster Band. Erste Abteilung. Finanzrechtlicher Teil. Die Judikate der Jahre 1900—1903, Wien 1904. (Manz).

Dr. F. v. Spaun: Das Reichsgericht. Die auf dasselbe sich beziehenden Gesetze und Verordnungen samt Gesetzesmaterialien sowie Übersicht der einschlägigen Judikatur und Literatur. Wien 1904, (Manz).

M. Burckhard: Zur Reform des Irrenrechtes. Vier Zeitungsartikel. Wien 1904, (Manz).

A. Goetz: Sträfling 788. Ein Kapitel Berufsleiden. Achte Auflage. Berlin 1904, Magazinverlag.

Dr. E. Jaeger: Kommentar zur Konkursordnung und den Einführungsgesetzen mit einem Anhang, enthaltend das Anfechtungsgesetz, Auszüge aus den Kostengesetzen, die Ausführungsgesetze der Einzelstaaten und die Geschäftsordnungen für Preussen und Bayern. Zweite Auflage. Viertes Heft. Berlin 1904, (J. Guttentag).

E. Graf Kielmansegg: Die Bauordnungen für das Land Niederösterreich und für Wien. Hilfsbuch zu deren Handhabung und zur Anwendung der darauf bezughabenden Gesetze und Vorschriften. Fünfte, ergänzte und verbesserte Auflage. Wien 1904, (Manz).

K. Kraus, k. k. Finanzoberkommissär: Der Beweis im Gefällsstraßprozesse nach österreichischem Rechte. Systematische und erläuternde darstellung der sich auf die Beweisführung im Gefällsstraßprozesse beziehenden Bestimmungen des Gesetzes vom 11. Juli 1835 (Pol. Ges. Slg. Bd. 63); versehen mit zahlreichen Beispielen aus dem Gebührenrechte und bestimmt zum praktischen Gebrauche für Finanzbeamte, Rechtsanwälte und Notare. Wien 1904, (Manz).

Razne vesti.

V Ljubljani, dne 15. novembra 1904.

— (Osebne vesti.) Imenovani so: sodna tajnika J. Stepišchnegg v Mariboru in A. Haider v Celovcu, oba za dež. sod. svetnike v Celovcu, sodni pristav dr. K. Kočevar v Mariboru za sodnega tajnika istotam, avskultant R. Röger za sodnega pristava v Konjicah. — Pre-

meščen je notar K. Bratkovič iz Gornjega grada v Ptuj, sodni pristav dr. Torggler iz Ptuja v Maribor, sodni pristav dr. J. Račič iz Konjic v Ptuj. — Odvetniško pisarno sta otvorila v Ljubljani dr. M. Truden, ki se je preselil iz Trsta, in dr. Ivan M. Hribar. — Avskultant dr. Janko Polec v Ljubljani je dobil dopust, da nadaljuje kriminalistične študije v Berlinu pri prof. Lisztu.

— (Umrli) je dne 7. pr. meseca dr. Vladimir Levec, prof. nemškega prava na vseučilišču v Freiburgu. O mladem tem učenjaku, ki je moral na žalost najširših krogov tolikanj prezgodaj leči v domači grob, nam je za prihodnji list obljubljen dostojen nekrolog.

— (Konferenca odvetnikov v justičnem ministrstvu.) Dne 29. pr. m. se je vršil v justičnem ministrstvu pod predsedstvom ministrskega predsednika dr. pl. Koerberja razgovor s posebnim odborom stalne delegacije avstrijskih odvetniških zbornic o željah in pritožbah odvetnikov. Vlado so še zastopali sekcijski načelnik dr. Klein, ministerijalni svetnik dr. Schauer in sekcijski svetnik dr. pl. Schmid. Po običajnih pozdravih je poročal dunajski odvetnik dr. Alojz Ružička o aktualnih odvetniških težnjah in dokazoval potrebo pomoči v mnogih vprašanih sodne in upravne prakse. Zlasti je poudarjal potrebo, da se po državnem zakoniku zajamči strankam in njih zastopnikom pravica vpogleda v akte upravnega postopanja, ker se to osobito zabranjuje v davčnem kazenskem postopanju in tudi pri upravnem sodišču, kjer je za vpogled v vsakem posameznem slučaju treba poprej prositi ministrstvo ali avtonomno oblastvo. Posebno naj bi se tudi dokazovanje pred političnimi oblastvi vršilo ob sodelovanju strank in njihovih zastopnikov. Ministrski predsednik dr. pl. Koerber je odgovarjal, da gotovi predpisi upravnega postopanja res ne ustrezajo več duhu časa in da so za reformo že dovršena v ministrstvih prva dela. Sicer pa je že izdal strog nalog, da se vpogled aktov dovoli, da se razsodila utemeljujejo in stranke zaslišujejo. Zaukazati kaj takega potom državnega zakonika je težko, ker so različna mnenja, ali je to stvar naredbene, ali pa zakonodavne oblasti. Dokler se administrativno postopanje obsežno ne preustroji, bodo pač ministri drage volje pritožbam ugajali. Ta preustrojba bo tudi morala ustvariti garancije za zanesljivost izpovedi pred političnimi oblastvi, tako da ne bo treba anorganičnega posredovanja sodišč, kakršno se predlaga. — Dr. Ružička je nadalje grajal, da sodne pisarne po deželi segajo v odvetniško delovanje in tako škodujejo eksistenci odvetnikov. Tako se je tudi dr. Koerner iz Prage pritoževal, da se sodišča pri izbrisu zastavnih pravic, pri zastopanju sirotnih blagajn i. t. d. izogibajo kolikor moči odvetnikom. Ministrski predsednik je izjavil na to, da neugodnih razmer niso krive odredbe justične uprave in da se je treba s konkretnim pritožbami posebej baviti. Dr. Klein je pa omenjal, da so sodišča po zakonu opravičena sprejemati tožbe in prošnje, in proti temu ne more biti ugovora, dokler je to delovanje le receptivno, dočim seveda je nedopustna vsaka ekspanzivna tendenca in celó reklama za sodno delovanje. Na pritožbe zastran nastopanja sodnih inspektorjev je izjavljal, da je

čisto izključeno poseganje inspektorja v kako pendentno zadevo. Sodni inspektorji so le nekaki potovalni učitelji in svetovalci, ne vplivajo pa na kvalifikacijo sodnikov, za katero se je uvedel zadnji čas nov sistem periodične in kolegialne kvalifikacije. — Na pritožbe glede vrhovnega sodišča, češ da je preobloženo, da izdaja v nasprotju si stoječe odločbe, da čudno odmerja stroške in da ni dosedaj odredilo nobene ustne civilne razprave, je odgovarjal dr. Klein, da se hoče s posebno odredbo zabraniti nasprotne odločbe, da se hoče s posebnim zakonom vseučiliške profesorje privzeti k senatom, da se mogoče tudi kak odvetnik imenuje za vrhovnega sodnika in da se uvedejo ustne revizijske razprave, ko se dosedanji zastanki rešijo. — Z mnogimi akti je dr. Ružička dokazoval nepopoljno prakso pri odmeri odvetniških stroškov. Odgovarjala sta dr. Klein in dr. pl. Schmid, da posamezne teh odmer gotovo niso v smislu zakona in intencij justične uprave, katera je sodišča že opetovano opozarjala, naj se črtajo le nepotrebni stroški, pri drugih stroških pa naj se ne skopari, ampak jih primerno določa. — O pritožbah, da se priče in stranke prehitro vabijo k razpravam, so se izjavljali zastopniki vlade, da ni prav, če se ne ozira na posamezne slučaje in da ravno tu lahko sodni inspektorji mnogo store. — Vprašanje, da bi se dovolila postavitev v prejšnji stan radi zamude kakega naroka, se je temeljito pretresalo, a dr. Klein, dasi je za posamezne slučaje priznaval preostro prakso, je izjavljal, da justična uprava ne more tu kaj premeniti, ker gre za subsumpcijo dejstev pod zakon. — Končno se je pri tej konferenci, ki je bila jako živahna, naglašalo, da naj bi se zaslišavale odvetniške zbornice o načrtih zakonov, predno se predlože, da naj bi se pozval tudi kak odvetnik v justično ministrstvo kot poročevalec, ali naj bi se vsaj ustanovil nekak justični svet. Sekcijski šef dr. Klein je na to odgovoril, da se morebiti od slučaja do slučaja zaslišijo posamezni člani stalne delegacije, da pa bi popraševanje odvetniških zbornic v mnogih slučajih bilo nemogoče. Seja je trajala od desetih dopoludne s presledkom do sedmih zvečer.

— (Konferenca notarjev v justičnem ministrstvu.) Ta je bila sklicana od ministrskega predsednika dra. pl. Koerberja na dan 22. pr. mes., da se utemelje sklepi delegatov avstrijskega not. društva iz lanskega decembra meseca. Prisostvovalo ji je šest notarjev, med njimi društveni predsednik dr. Mayrhofer s Dunaja in predsednik notarske zbornice kranjske Ivan Plantar. Justično ministrstvo sta zastopala sekc. šef dr. Klein in ministrski svetnik dr. Schauer. V svojem ogovoru je dr. pl. Koerber poudarjal, da se notarjem ni ničesar bati, dokler bo delovanje notarijata v soglasju z interesi prebivalstva, da je seveda v interesu notarijata treba reforme, ki se v ministrstvu resno pripravlja. Dr. Mayrhofer je poročal o posameznih točkah, katere so potem bile v razpravi. Pritožbe notarjev so se v obče tikale uradnega delovanja pri zapuščinah in listinah katero da je petiranó in notarjem škodljivo in katero kaže, da se pripravlja podržavljenje ali odprava notarijata. Dr. Schauer je izjavljal, da ministrstvo to vedno odklanja. Zastopniki notarjev so predlagali, naj mini-

strstvo izda ukaz, ki bo odpravil pritožbe, kolikor so utemeljene. Vlada je obljubila, da hoče pritožbe še nadalje pretehtovati in potem izdati potrebna navodila. Iz tega oficijoznega izvestja je še manj posneti, kak je bil pravzaprav uspeh posvetovanj, nego li iz izvestja odvetniške konference.

— (Proti honoriranju uslužbencev pri sodnih pisarnah) je predsedstvo višj. dež. sodišča v Gradcu razposlalo odvetniškim in notarskim zbornicam dopis z dne 6. junija 1904 prez. 6513/4-11/3 naslednje vsebine:

C. kr. predsestvo višjega deželnega sodišča je zapazilo, da dajejo nekateri odvetniki in notarji sodnim pisarniškim uradnikom, pisarniškim pomočnikom in pisarjem za obsežnejša, ali radi nujnosti »izven uradnih ur« opravljena dela, zlasti za zemljiškoknjižne izpiske, posebna odplačila. Koder so se taka darila v denarju dajala in sprejemala, so povzročila ta darila v dotični pisarni popolno demoralizacijo nastavljenecv, in se je, sklicevaje se na to, da odvetnik in notar v takih slučajih tudi posebej plačata, kmalu tudi od strank začelo zahtevati odplačila. Predsedstvo višjega deželnega sodišča mora v interesu službe najbolj skrbeti za to, da se po sodnih pisarnah ne uvede razvada dajati in sprejemati napitnine, in se zategadelj usoja prositi odvetniške in notarske zbornice svojega okoliša, da se primernim potom upró nazoru, da je posebna dela v sodni pisarni honorirati s posebno pristojbino.

— (Za prakso!) C. kr. justično ministrstvo je z odredbo dne 31. maja 1904 št. 9434 opozorilo vsa sodišča, kako je postopati v naslednjih slučajih skoraj vsakdanje prakse:

Določila dvor. dekreta z dne 3. junija 1846 št. 968 j. z. zb. po novem izvrš. redu niso razveljavljena, namreč: da ni moči zarubiti dedščine kot celote, nego je le dopustno voditi izvršbo na posamezne zapustnikove stvari. Tudi ni dovoljeno, ako se dovoli rubež zapuščine v obliki prepovedi na zavezanca in na zapuščinsko sodišče, saj ne gre za kako terjatev nasproti sodišču; tudi nima nobenega zmisla rubež z z a z n a m b o v zapuščinskih spisih.

Pri izvršbah na službene prejemke se čestokrat vzame javna služba in dosledno dovoljuje izvršba samo glede tretjine prejemkov, akoravno je le dano privatno službeno razmerje, kakor na pr. pri uslužbencih privatnih železnic, bank in denarnih zavodov, osobito se zamenja »c. kr. priv. avstrijsko-ogrsko državno železniško društvo« z državnim železnicami.

Mnogokrat se greši s tem, da se opetovano dovoljuje rubež premičnih telesnih stvari, dasi je prvi poskušeni rubež ostal brezuspešen; ako se prvotno dovolilo rubeža ne omeji samo na rubež individualno določenih stvari, ampak se razteza na cele vrste premičnin in ako so torej stvari, ki bi jih bilo na novo rubiti, z ozirom na njih vrsto že obsežene v prvotnem rubežnem dovolilu, ni treba, dokler izvršba ni ustavljena, nobenega novega predloga za rubež, ker se izvršilno dovolilo še ni konsumiralo. Zadostuje, da se izvršilnemu sodišču rubežni predmeti bodisi pismeno ali

ustmeno oznanijo (§ 54 št. 3 izvrš. r.); ako pa dospe nov predlog za rubež k sodišču, ki naj rubež dovoli, je takšno vlogo brez sklepanja edino le doposlati izvršilnemu sodišču in torej tudi ni, da bi dovoljujoče sodišče odmerilo dotične stroške označenega predloga.

Proti zakonu (§ 264 odst. 2 izvrš. r.), je, ako se zajedno z rubežem tudi dovoli prodaja stvari, ki jih je rubiti, takrat, kadar dovoljujoče sodišče ni obenem tudi izvršilno sodišče.

Pri izvršbah na kavcije, ki leže v kaki javni blagajni, se čestokrat vzame oblika rubeža premičnih telesnih stvari, akoravno je po §-u 325 izvrš. r. ukreniti rubež s prepovedjo tretjemu dolžniku (§ 294 izvrš. r.) ter izdati zavezancu prepoved, da ne sme več razpolagati.

Pri izvršbah na sodna depozita avstro-ogrške banke se izda mnogokrat prepoved v zmislu §-a 294 izvrš. r. banki, in ne sodišču, ki ima odločiti o depozitu. Tudi se pripeti, da se rubež sodnih depozit ne dovoljuje po predpisih glede rubeža zahtevkov na izročbo in dajatev telesnih stvari v zmislu nalašč za to prirejenega obrazca št. 179 ^a, marveč v zmislu §-ov 249 in 253 izvrš. r. po obrazcu št. 156.

Rubež zavarovalnih polic, glasečih se na ime, se dovoljuje čestokrat po §-u 296 izvrš. r., dočim je rubež izvršiti po §-u 294 izvrš. r.

Proti predpisom §-a 54 od. 3 izvrš. r. se dovoljuje rubež terjatev, ki so docela nedoločene glede pravnega naslova in visokosti ter se dovoljuje rubež terjatev iz prejemkov, za kojih obstoj še manjka pravna podlaga. Mnogokrat se opusti po upniku predlagan nalog tretjemu dolžniku, da se izjavi po §-u 301 izvrš. r., kar ima posledico, da mora izvršilno sodišče dodatno priskrbeti dopolnitev sklepa; tudi je proti zakonu (§ 303 odst. 2 izvrš. r.), ako se dovoljuje z rubežem terjatve zajedno tudi prepoved. Ako se ne uporabijo obrazci št. 175 in 176, se pri dovolitvi rubeža zemljiškoknjižno zavarovanih terjatev rado spregleda, da se naj izda plačilna prepoved tretjemu dolžniku in prepoved o razpolaganju zavezancu. —

Pri dovoljenju rubeža drugih imovinskih pravic po §-u 331 iz. r. osobito pri rubežu koncesijskih pravic manjka čestokrat prepoved o razpolaganju zavezancu, s čimer se vendar šele rubež odpravi. — Dovoljuje se rubežni popis, kjer ničesar ni popisati, ali se ne navaja dovolj jasno, kaj se naj popiše. — Proti določilu §-a 331 od. 2. iz. r. čestokrat dovoljuje pravdno sodišče z rubežen tudi prisilno oddajo v zakup. —

Pri združenju predloga za rubež in prodajo se vzlic ukaza finančnega min. z dne 24. junija 1898 št. 27.125 (just. m. uk. str. 230/98) uporablja še kolek po 2 K, dasi zadostuje navadni koleg po 1 K. —

»Slovenski Pravniki« izhaja 15. dne vsakega meseca in ga dobivajo člani društva »Pravnika« brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 10 K, za pol leta 5 K.

Uredništvo in upravništvo je v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 26; naroča se tudi pri O. Fischerju, knjigotržcu v Ljubljani, na Kongresnem trgu.

j) O predlogu hčere, da ji določi sodišče doto (§ 1221 obč. drž. zak.), katero naj ji dajo starši, je postopati v izvenspornem postopanju. Hči sme zahtevati doto tudi po sklenjenem zakonu	338	
k) Ako se opira zahteva ženitne oprave (§ 1231 obč. drž. zak.) na storjeno obljubo, se ta oprava ne more terjati v izvenspornem postopanju, nego le pravnim potom	340	
Kazensko pravo.		
a) Ogladnik mesa je uradnik po zmislu §-a 101 k. z., in ogledni listek je javna listina. Za dejanski stan hudodelstva po §-u 199 <i>lit. d)</i> k. z. je treba samo, da je moči listino, porabljeno za poskus prevare, po njeni zunanji obliki smatrati za javno listino. — b) Po §-u 12, zakona z dne 29. februarja 1880 št. 35 drž. zak. se sme žival samo takrat brez ogleda zaklati in porabiti za hrano ljudi, če je bila zdrava in ni bila niti sumna nalezljive bolezni	341	
4. Izpred državnega sodišča.		
Za odločbo o zahtevku, da mora povrniti domovinska občina oskrbne stroške, ki jih je imela tretja oseba za domovinskega upravičenca, so pristojna sodišča. Pristojnost se ne ravna po merodajnem prejšnjem vprašanju, nego le po kakovosti zahtevka, ki je v takem slučaju zasebnopraven		345
5. Književna poročila	347	
6. Razne vesti	348	

